

ELÄKÖÖN ELINIKÄINEN OPPIMINEN!

Täydennyskoulutustarjonnan suunnittelu tutkintotavoitteisen koulutuksen rinnalle Sasky /
Ikaalisten käsi- ja taideteollisuusoppilaitoksessa

Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Kulttuuri- ja taidetoiminta hyvinvoinnin edistäjänä

kevätlukukausi 2022

Terhi Leppä

Kulttuuri- ja taidetoiminta hyvinvoinnin edistäjänä

Tiivistelmä

Tekijä Terhi Leppä

Vuosi 2022

Työn nimi ELÖKÖÖN ELINIKÄINEN OPPIMINEN!

- Täydennyskoulutustarjonnan suunnittelu tutkintotavoitteisen koulutuksen rinnalle Sasky / Ikaalisten käsi- ja taideteollisuusoppilaitoksessa

Ohjaaja Mirja Niemelä ja Helena Leppänen

Vuoden 2018 alusta voimaan astunut ammatillisen koulutuksen reformi yhdisti nuorten koulutuksen ja aikuiskoulutuksen saman lainsäädännön alle, laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017. Tämä mahdollisti sen, että työn tilaajalla, Sasky / Ikaalisten käsi- ja taideteollisuusoppilaitoksella, on mahdollisuus tarjota muuta ammatillista koulutusta tutkintotavoitteisen koulutuksen rinnalle.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli kehittää täydennyskoulutustarjontaa oppilaitoksen käsityön ohjaustoiminnan osaamisalalle, jota työn tekijä edustaa oppilaitoksessa. Tutkimuskohteena oli ammattialalta valmistuneet artesaanit, joiden työtehtäviin kuuluu kädentaitojen ohjausta.

Työ eteni palvelumuotoilun ja muotoiluajattelun prosessin mukaisesti pohjautuen brittiläisen Design Councilin vuonna 2005 kehittämään tuplatimanttiprosessimalliin. Teoreettisen taustan opinnäytetyölle antoivat ammatillisen koulutuksen reformi, työn murros, osaaminen ja tulevaisuuden osaamistarpeet sekä jatkuva oppiminen. Prosessin ensimmäisessä vaiheessa käytettiin palvelumuotoilun asiakastiedon keruun menetelmänä kyselyä. Toisessa vaiheessa täydennyskoulutustarjontaa suunniteltiin yhteiskehittämällä. Toimintaympäristönä oli Teams. Yhteiskehittämiseen osallistui yhdeksän alalla toimivaa artesaania. Yhteiskehittämisessä käytettiin Me – We – Us -menetelmää. Yhteiskehittämistä jatkettiin työn tilaajan henkilöstön, alan opettajien kanssa.

Prosessin lopputuloksena syntyi yhteiskehittämällä täydennyskoulutustarjontaa. Kokonaisuus muodostui kolmesta itsenäisestä kurssista. Kurssikuvaukset ovat työn tekijällä ja työn tilaajalla. Opinnäytetyön ulkopuolelle rajautui lopulliset, yksityiskohtaisemmat kuvaukset kurssien sisällöistä, kestoista ja toteutustavoista sekä täydennyskoulutustarjonnan lanseeraus.

Täydennyskoulutustarjonnan eteenpäin vieminen jatkuu oppilaitoksessa.

Avainsanat elinikäinen oppiminen, jatkuva oppiminen, osaaminen, täydennyskoulutus, muu ammatillinen koulutus

Sivut 50 sivua ja liitteitä 12 sivua

Author Terhi Leppä

Subject LONG LIVE LIFELONG LEARNING!

- Planning of Continuing Education Provision alongside Degree-Oriented Education at Sasky / Ikaalinen College of Crafts and Design

Supervisors Mirja Niemelä ja Helena Leppänen

The reform of vocational education, which came into force at the beginning of 2018, combined the education of young people and adult education under the same legislation, the Vocational Education Act 531/2017. This made it possible for the client, Sasky / Ikaalinen College of Crafts and Design (Ikata), to offer other vocational education and training alongside degree-oriented training.

The aim of this thesis was to develop a continuing education provision for the competence area of Crafts Instruction, which the author represents in Ikata. The subject of the research was professional artisans, whose duties include the instruction in Craft and Design.

The work proceeded in accordance with the process of service design and design thinking, based on the Double Diamond process model developed by the British Design Council in 2005. The theoretical basis for the thesis was provided by the reform of vocational education, the change in work, competence and future competence needs, as well as continuous learning. In the first phase, the customer data of service design was collected in survey method. In the second phase, the continuing education offering was planned through co-design via Teams-sessions, which were attended by the author and nine artisans. The chosen method was the Me-We-Us method. The co-design was further developed with vocational teachers in the field, the staff of the client.

The outcome of the process was continuing education provision. It resulted in three independent courses with description for the author and the client. More detailed descriptions of the content, duration, and implementation methods of the courses as well as the launch of continuing education are not included in this thesis. The provision of continuing education continues at Ikata.

Keywords Lifelong learning, continuing professional education, know-how, continuing education, other Vocational Education and Training, other VET

Pages 50 pages and appendices 12 pages

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Kehittämistehtävä, tutkimusmenetelmät ja -kysymykset	2
3	Kehittämistyön tietoperusta	3
3.1	Työn murros	3
3.2	Osaaminen	4
3.2.1	Tulevaisuuden osaamistarpeet	5
3.3	Jatkuva oppiminen	8
3.4	Ammatillisen koulutuksen reformi 2018	9
4	Käsitteet.....	10
5	Kehittämistyön tavoite ja tarkoitus.....	13
6	Täydennyskoulutuksen suunnittelu ja toteutus.....	16
6.1	Täydennyskoulutuskysely	18
6.2	Tulevaisuusnäkökulmia yhteiskehittämiseen	21
6.2.1	Megatrendit	22
6.2.2	Heikot signaalit.....	27
6.2.3	Taitoliiton Vuoden käsityötekniikka -valinnat.....	29
6.3	Yhteiskehittäminen	30
6.3.1	Me – We – Us -menetelmä	32
6.3.2	Tilaajan näkemykset ja arviointi.....	39
6.3.3	Täydennyskoulutustarjonnan paketointi alan opettajien kanssa.....	41
7	Tulokset	41
8	Johtopäätökset ja pohdinta.....	43
9	Kiitokset	46
	Lähteet.....	47
	Kaaviot	
	Kaavio 1 Tuplatimanttiprosessimalli	2
	Kaavio 2 Ammatillinen koulutus.....	10
	Kaavio 3 Ikatan koulutustarjonta	14

Kaavio 4 Opinnäytetyön viitekehys	15
Kaavio 5 Palvelumuotoilun konseptointi- ja palvelukehitysprosessi	16
Kaavio 6 Yhteiskehittämisen prosessi	31
Kuvat	
Kuva 1 Ideoiden lajittelu.....	33
Kuva 2 Me – We – Us -menetelmän prosessi ja tulos	34
Kuva 3 Digiosaamisen aiheisältöjä	35
Kuva 4 Ohjaajuus, erityisryhmät ja monikulttuurisuus, aiheisältöjä 1/2.....	37
Kuva 5 Ohjaajuus, erityisryhmät ja monikulttuurisuus, aiheisältöjä 2/2.....	37
Kuva 6 Käsityötekniikat ja niiden käyttö, aiheisältöjä	38
Kuva 7 Tiivistelmä yhteiskehittämisen tuotoksista	39
Kuva 8 Täydennyskoulutustarjonta	42
Taulukot	
Taulukko 1 Täydennyskoulutuskysely, kysymys 2	19
Taulukko 2 Täydennyskoulutuskysely, kysymys 7	21
Liitteet	
Liite 1	Täydennyskoulutuskysely valmistuneille
Liite 2	Yhteiskehittäminen 19.10.2021, luentomateriaali
Liite 3	Teemoittelu

1 Johdanto

Maailma muuttuu ja digitalisoituu kovaa vauhtia. Osaamistarpeet kasvavat ja muuttuvat. Toimialat ja tehtävärakenteet muuttuvat. Eilisen latoja on tämän päivän sivunvalmistaja. Työura edellyttää osaamisen jatkuvaa kehittämistä ja päivittämistä. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisemassa tulevaisuuskatsauksessa nostetaan tärkeimmiksi haasteiksi osaamisen varmistaminen, eriarvoistumisen pysäyttäminen ja osallisuuden vahvistaminen. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, uutiset, 4.6.2018) Digitalisaatio, tekoäly ja robotisaatio muuttavat yhteiskuntaa, työelämää, ansaintatapoja sekä ihmisten arkea ja osaamistarpeita. Tiedon, luovuuden ja osaamisen merkitys kasvaa. Globalisaatio, tieteen ja teknologian kehitys ja työn murros sekä väestömuutokset edellyttävät uudenlaista osaamista, yksilöllisiä koulutuspolkuja ja osaamisen jatkuvaa päivittämistä. (Valtioneuvosto, 21/2018, ss. 10, 15)

Vuoden 2018 alusta voimaan astunut ammatillisen koulutuksen reformi yhdisti nuorten koulutuksen ja aikuiskoulutuksen saman lainsäädännön alle, laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017. Tämä mahdollisti sen, että työn tilaajalla, Sasky / Ikaalisten käsi- ja taideteollisuusoppilaitoksella, on mahdollisuus tarjota muuta koulutusta tutkintotavoitteisen koulutuksen rinnalle.

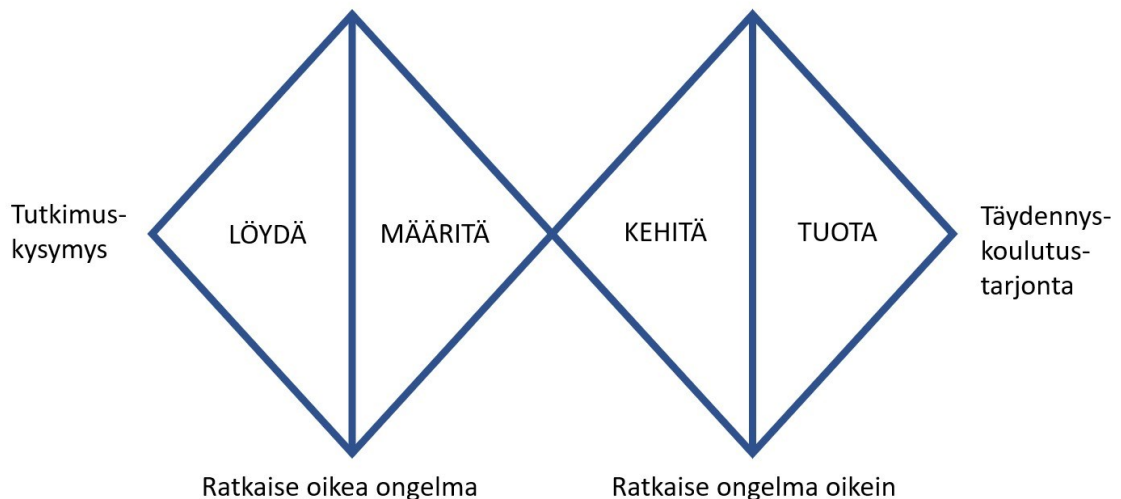
Opinnäytetyön tavoitteena on laajentaa Sasky / Ikaalisten käsi- ja taideteollisuusoppilaitoksen koulutustarjontaa ja tarjota tutkintoon tähtäävän koulutuksen rinnalle täydennyskoulutusta käsityön ohjaustoiminnan osaamisalalle, mitä tekijä edustaa organisaatiossa. Samalla vastataan työelämästä nouseviin osaamistarpeisiin ja vahvistetaan työelämäyhteistyötä. Työelämäyhteys tässä työssä on käsityön ohjaustoiminnan osaamisalalta valmistuneet artesaanit. Tutkimusmetodina on palvelumuotoilun ja muotoiluajattelun prosessi, joka pohjautuu brittiläisen Design Councilin vuonna 2005 esittelemään Tuplatimantti-prosessimalliin (the "Double Diamond" Process).

2 Kehittämistehtävä, tutkimusmenetelmät ja -kysymykset

Opinnäytetyö on työelämälähtöinen toiminnallinen opinnäytetyö. Ammatillisen koulutuksen reformi (2018) mahdollisti sen, että työn tilaajalla on mahdollisuus tarjota tutkintoon (pt, at, eat; osa- tai koko tutkinto) johtavan koulutuksen rinnalla muuta ammatillista koulutusta, jonka tavoitteena ei ole tutkinnon tai sen osan suorittaminen. Tehtävänä tässä työssä oli kehittää täydennyskoulutustarjontaa käsityön ohjaustoiminnan osaamisalalle Sasky / Ikaalisten käsi- ja taideteollisuusoppilaitoksessa. Tutkimuskohteena oli oppilaitoksesta käsityön ohjaustoiminnan osaamisalalta valmistuneet artesaanit, joiden työtehtäviin kuuluu kädentaitojen ohjausta.

Työ eteni palvelumuotoilun ja muotoiluajattelun prosessin mukaisesti pohjautuen brittiläisen Design Councilin vuonna 2005 kehittämään Tuplatimanttiprosessimalliin (Kaavio 1).

Kaavio 1 Tuplatimanttiprosessimalli

Design Councilin Tuplatimanttiprosessimalli (Koivisto, Säynäjäkangas & Forsberg, 2019, s. 43)

Tutkimuskysymyksenä olivat:

Minkälaista täydennyskoulutusta tarvitaan kädentaitojen ohjaajille tässä ajassa?

Mistä elementeistä täydennyskoulutuksen sisältö muodostuu?

3 Kehittämistyön tietoperusta

Tässä luvussa esitellään opinnäytetyön tietoperusta. Tietoperusta koostuu työn murroksesta, osaamisesta, tulevaisuuden osaamistarpeista, jatkuvasta oppimisesta sekä ammatillisen koulutuksen reformista, joka astui voimaan 1.1.2018.

3.1 Työn murros

Työn murroksella tarkoitetaan vuosia ja vuosikymmeniä kestävää muutosta kohti uudenlaista ja monipuolisempaa työn maailmaa (Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT, 2021, s. 2). Muutosta vauhdittavat uuden teknologian, kuten digitaalisten palvelujen, robottien, tekoälyn ja alustojen hyödyntäminen, mutta myös työyhteisöissä tapahtuvien toimintatapojen kehittäminen ja uudistaminen, sekä resurssien rajallisuus. Työn murros vaikuttaa eri tavoin eri ammatteihin ja toimialoihin. Se muuttaa työtehtäviä, toimintatapoja ja työn organisointia (Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT, 2021, s. 2). Työn murroksen myötä syntyy myös kokonaan uusia ammatteja ja tehtäviä, samalla kun osa vanhoista tehtävistä häviää tai siirtyy muulla tavoin hoidettavaksi.

Viime vuosina muutoksen vauhti on nopeutunut, ja syynä siihen on ollut mm. digitaalisten sovellusten ja laitteiden lisääntynyt käyttö. Korona-aika on nopeuttanut etäasioinnin, etäpalveluiden, etäopetuksen, etäkokousten ja etätöiden yleistymistä. (Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT, 2021, s. 2)

Miten suhtautua muutokseen, ja miten suhtautua niistä kertoviin uutisiin? Muutamia vuosia taaksepäin uutisotsikoiden mukaan robotit ja tekoäly veivät meiltä työt. Tänäpäivänä ajatellaan, että teknologian kehitys ei niinkään vähennä työtä Suomessa, vaan ennemminkin muuttaa sitä. Suurin murros työssä onkin tarvittavan osaamisen muuttuminen. (Kunta- ja hyvinvointialue-työnantajat KT, 2021, s. 4)

3.2 Osaaminen

Yksilöltä työn murros edellyttää osaamisen jatkuvaa päivittämistä. Opiskelu tulee enenemässä määrin luonnolliseksi osaksi työtä ja pirstoutuu pienemmiksi kokonaisuuksiksi. Työn, opiskelun, vapaa-ajan ja muun elämän rajat hämärtyvät. Tulevaisuuden osaamistarpeet liittyvät erityisesti kykyyn oppia uusia aihealueita, hallita omaa ajankäyttöä, tunnistaa oleellinen ja ajatella kriittisesti. Osaamisen arvo syntyy vuorovaikutuksessa, jolloin ihminen näyttäytyy osaavana ja muuttuvana toimijana, ei mitattavana ja testattavana osaamiskertymänä. Kun perinteiset rakenteet, organisaatiot ja toimintamallit niin töissä kuin koulussa murtuvat, tarvitaan kykyä hallita muutosta ja omaa toimintaa ja osaamista siinä. (Oksanen, 2017, ss. 30–32)

Kompleksisessa, verkostomaisessa ja jatkuvasti muuttuvassa ympäristössä ensimmäiseksi tulee varmistaa pärjäämisen taidot, joita ovat mm. vuorovaikutusosaaminen, uuden oppiminen, joustavuus, uteliaisuus, kriittinen ajattelu, kansainvälisyyttä tukevat taidot ja itsensä johtaminen. Oppivat yhteisöt ja organisaatiot tukevat jatkuvaa työn kautta oppimista ja uteliasta oppimisen kulttuuria (Oksanen, 2017, s. 32). Verkostoituminen, verkostoissa toimiminen ja yhteisöiden rakentaminen nousevat entistä merkittävimmiksi taidoiksi. Vahva sosiaalinen pääoma on valttia työn murroksessa selviämiseksi. Murroksesta itsestään on hyvä myös ymmärtää, mistä oikein on kysymys, kun puhutaan digitalisaatiosta, globalisaatiosta tai tekoälyn eksponentiaalisesta kehityksestä, ja miten ne vaikuttavat

yhteiskuntaan ja ihmiseen. Kokonaisuuksien hahmottaminen korostuu, samoin systeemiajattelu. (Oksanen, 2017, ss. 30–32)

Muuttuva työelämä ja muuttuvat osaamistarpeet edellyttävät muutoksia koulutusjärjestelmässä. Tarvitaan joustavaa ja yksilöllisiä opintopolkua tarjoavaa koulutusta ja työssä oppimisen tunnustamista. (Oksanen, 2017, s. 32)

3.2.1 Tulevaisuuden osaamistarpeet

Opetushallituksen teettämässä raportissa, OSAAMINEN 2035 Osaamisen ennakointifoorumin ensimmäisiä ennakointituloksia (Raportit ja selvitykset 2019:3), tarkastellaan osaamisen merkityksen muuttumista tulevaisuudessa ja tärkeimpiä osaamisia vuonna 2035 sekä pohditaan jatkuvan oppimisen haasteita.

Osaamisen ennakointifoorumi on opetus- ja kulttuuriministeriön sekä Opetushallituksen organisoima ja koordinoima ennakoinnin asiantuntijaelin, jonka tehtävänä on edistää koulutuksen ja työelämän vuorovaikutusta (Opetushallitus, 2019:3-c, s. 9). Siihen kuuluu yhdeksän ennakointiryhmää, joista yksi on koulutus, kulttuuri ja viestintä. Ryhmien tehtävänä on ennakoida oman alansa osaamis- ja koulutustarpeita. Ryhmissä on edustettuna työnantajat, työntekijät ja yrittäjät sekä ammatillisen koulutuksen järjestäjät ja korkeakoulut, opetushenkilöstö, alan tutkimuksen edustajat ja opetushallinto. (Opetushallitus, 2019:3-c, s. 11)

Keskeisenä lähtökohtana raportissa on digitalisaatio ja työn murros, jotka vaikuttavat osaamistarpeisiin. Raportin teemoina ovat osaamisten merkitysten muutos ja tärkeimmät osaamiset tulevaisuudessa. Tarkastelussa käsitellään kolmea osaamistyyppiä, joita ovat generiset osaamiset, yleiset työelämäosaamiset ja kansalaisten digitaidot. (Opetushallitus, 2019:3-c, s. 41)

Raportissa tärkeimmäksi geneeriseksi osaamiseksi tulevaisuudessa nousee kestävän kehityksen periaatteiden tuntemus, ja toiseksi vuorovaikutus-, viestintä- ja kommunikointitaidot. Näiden jälkeen tulevat ongelmanratkaisutaidot, luovuus, oppimiskyky ja monikulttuurisuustaidot, kokonaisuuksien hallinta, itseohjautuvuus, eettisyys ja tiedon hallinta- ja analysointitaidot. (Opetushallitus, 2019:3-c, s. 29)

Yleisten työelämäosaamisten osalta tulevaisuudessa tärkeimmät osaamiset ovat asiakaslähtöinen palveluiden kehittämisosaaminen, sitten digitaalisten ratkaisujen ja alustojen hyödyntämisosaamiset, innovaatio-osaaminen, henkilökohtaisen osaamisen kehittäminen ja johtaminen, digitaalisten toimintojen hallinta- ja ohjaustaidot, ihmisten ja osaamisen johtamis- ja valmennustaidot, asiakaspalvelutaidot, liiketoimintaosaaminen ja etä- ja virtuaalipalveluiden hallinta. (Opetushallitus, 2019:3-c, ss. 29–30)

Tärkeimmät kansalaisen digitaidot tulevaisuudessa ovat tiedon arviointitaidot, sitten digitaalisen teknologian luova käyttötaito, digitaalisten työkalujen soveltamiskyky, tiedon hakutaidot, digitaaliset kommunikointitaidot, digitaalisten välineiden ja sisältöjen suojeleusaaminen, digitaaliset yhteistyötaidot, tiedon hallintataidot, digitaalisen sisällön uudelleenjalostamis- ja integrointitaidot sekä henkilökohtaisen tiedon ja yksityisyyden suojeleusaaminen. (Opetushallitus, 2019:3-c, s. 30)

Raportissa tuodaan vielä kootusti yhteen 15 tärkeintä osaamista tulevaisuudessa. Listan kärkenä erottuivat asiakaslähtöinen palvelujen kehittämisosaaminen ja kestävän kehityksen periaatteiden tuntemus. Näitä seurasivat tiedon arviointitaidot, digitaalisten ratkaisujen hyödyntämisosaaminen, digitaalisten alustojen hyödyntämisosaaminen, innovaatio-osaaminen, vuorovaikutus-, viestintä- ja kommunikointitaidot, henkilökohtaisen osaamisen kehittäminen ja johtaminen, digitaalisen teknologian luova käyttötaito, digitaalisten toimintojen hallinta- ja ohjaustaidot, ongelmanratkaisutaidot, luovuus, oppimiskyky, monikulttuurisuustaidot, kokonaisuuksien hallinta. Lista on koottu 30 toimialaryhmän

tärkeimpien osaamisten (10–15) listauksista ja niiden osaamismainintojen määrästä (kaikki osaamistyyppit). (Opetushallitus, 2019:3-c, s. 31)

Raportissa osaamisen ennakointifoorumin skenaariotyössä tarkasteltiin useita tulevaisuuden ilmiöitä. Keskeiseksi tulevaisuuden ilmiöksi nousi digitalisaatiokehitys. Raportin tulevaisuuskuvasa digitalisaatio muuttaa toimintatapoja niin yrityksessä kuin asiakkaan käyttäytymisessä. Digitalisaatiosta tulee oleellinen toiminta- ja kilpailuedellytys. Samalla taloudellisuus ja ekologisuus kehittyvät tulevaisuudessa samassa tahdissa. Luontoarvojen merkitys korostuu innovaatioissa. Uusia työpaikkoja syntyy. Työmarkkinoilla tapahtuu työehtojen polarisoitumista ja epätyypillisten työsuhteiden lisääntymistä. Ulkomaalaisten määrä työmarkkinoilla lisääntyy. (Opetushallitus, 2019:3-c, s. 41)

Eniten merkitystään kasvattavat osaamiset liittyvät muutokseen hallintaan ja digitalisaatioon, mm. ongelmanratkaisutaidot, itseohjautuvuus, oppimiskyky, henkilökohtaisen osaamisen kehittäminen, johtaminen ja tiedon arviointitaidot sekä digitalisaatioon liittyvät osaamiset, kuten digitaalisten ratkaisujen ja alustojen hyödyntämisaamiset. Osaamisen merkityksen muutoksessa yhä suurempaa tarvetta on osaamisella, joka auttaa hahmottamaan ja ymmärtämään maailmaa, ja osaamisella, joka tukee digimurroksesta selviytymistä. Tulevaisuudessa tarvittava osaamiskombinaatio muodostuu asiakaslähtöisestä palveluiden kehittämisosaamisesta, kestävän kehityksen tuntemuksesta, ongelmanratkaisutaidoista, digitaalisten ratkaisujen ja alustojen hyödyntämisaamisesta sekä tiedon arviointitaidoista. (Opetushallitus, 2019:3-c, ss. 41–42)

Raportissa oli esillä myös jatkuvan oppimisen haasteet. OEF:n näkemyksen mukaan 2020-luvulla on tarpeen toteuttaa jatkuvan oppimisen reformi, jossa tutkintoperusteinen oppiminen on vain yksi osa osaamisen kehittämistä. Tarvitaan nopeaa oppimiskykyä teknologian muuttuessa, ja tämä edellyttää uudentyypisiä osaamisen kehittämistapoja. Tällaisista oppimisympäristöistä mainittiin muun muassa etä-, monimuoto- ja

virtuaaliopetukseen osallistuminen, sidosryhmä- ja asiakasverkostoista oppiminen, vertaisoppiminen, työtiimin tai alan työntekijöiden yhteiset oppimisprosessit, opiskelijoiden oppinnäytetöihin liittyvä osaamisen vaihto ja mentorointi. Yhteiskunnan tarjoaman jatkuvan oppimisen rahoituksen tulisi seurata ihmistä, jolloin kukin voisi valita joustavasti, mitä, missä ja milloin opiskelee. (Opetushallitus, 2019:3-c, s. 43)

3.3 Jatkuva oppiminen

Jatkuvalla oppimisella vastataan tarpeeseen kehittää ja uudistaa osaamista elämän ja työuran eri vaiheissa (Opetus- ja kulttuuriministeriö, n.d.). Opetusministeri Li Anderssonin sanoin: ”Nyky-yhteiskunnassa yksikään ihminen ei selviä eläkkeelle asti päivittämättä tietojaan ja taitojaan” kuvaa hyvin jatkuvan oppimisen sanomaa. Nykyisen hallituksen hallitusohjelmaan sisältyy jatkuvan oppimisen uudistus, joka painottuu työikäisten osaamisen kehittämiseen. Uudistuksen tavoitteena on vastata työelämän muutoksista aiheutuviin osaamistarpeisiin. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, n.d.)

Osaamisen kehittämisellä on vaikutuksensa monella eri tasolla. Yksilötasolla sillä tuetaan mielekkäitä työuria, yritysten tasolla osaamisen kehittäminen näkyy kilpailukyknä ja tuottavuutena ja yhteiskunnan tasolla se merkitsee hyvää työllisyyskehitystä. Osaamisen kehittämisellä tuetaan myös julkisen talouden tasapainoa. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, n.d.)

Jatkuvan oppimisen uudistuksen visiona ja tavoitteina on, että jokainen kehittää ja uudistaa osaamistaan työuran aikana on syynä taustalla työssä kehittyminen, työllistyminen uusiin tehtäviin tai uralla eteneminen. Tämä lisää osallistumisen tasa-arvoa. Toiseksi kaikilla on työllistymisen ja merkityksellisen elämän edellyttämät tiedot, taidot ja osaaminen ja kolmanneksi osaaminen uudistaa työelämää ja työelämä osaamista. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, n.d.)

Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö OECD:n helmikuussa 2020 julkaisemassa raportissa, *Continuous Learning in Working Life in Finland*, arvioidaan Suomen jatkuvan oppimisen järjestelmää ja haasteita, ja siinä tuodaan esiin mm. työmarkkinoiden kannalta merkityksellisten lyhyiden kurssien rajallinen saatavuus. Raportissa mainitaan, että meillä on hyvä aikuiskoulutusjärjestelmä, ja työikäinen väestö kouluttautuu, mutta puutteellisen koulutustarjonnan varjolla hyödynnetään olemassa olevaa koulutustarjontaa täydentämällä omaa osaamista suorittamalla kokonaisia tutkintoja tai tutkinnon osia. Järjestelmää tukee sen maksuttomuus, avoimuus ja etuudet. (Meierkord & Vindics, 2020; Valtioneuvosto, 17.12.2020, ss. 17–18, 28) Jokaisen kohdalla tämä tutkinnon tai tutkinnon osan suorittaminen ei aina ole tarkoituksenmukaista. Tutkintotavoitteisen (osa- tai koko tutkinto) koulutuksen rinnalle tarvitaan ei tutkintoon tähtäävää muuta koulutusta, joka on kestoltaan lyhyempää kuin tutkintokoulutus, ja vastaa joustavasti ja nopeasti työelämästä nouseviin osaamistarpeisiin.

Uusiin osaamistarpeisiin vastaaminen edellyttää koulutusjärjestelmältä joustavuutta sekä ihmisille mahdollisuuksia päästä tarvitsemaansa koulutukseen työn ohessa ja sen aikana (Opetus- ja kulttuuriministeriö, n.d.).

3.4 Ammatillisen koulutuksen reformi 2018

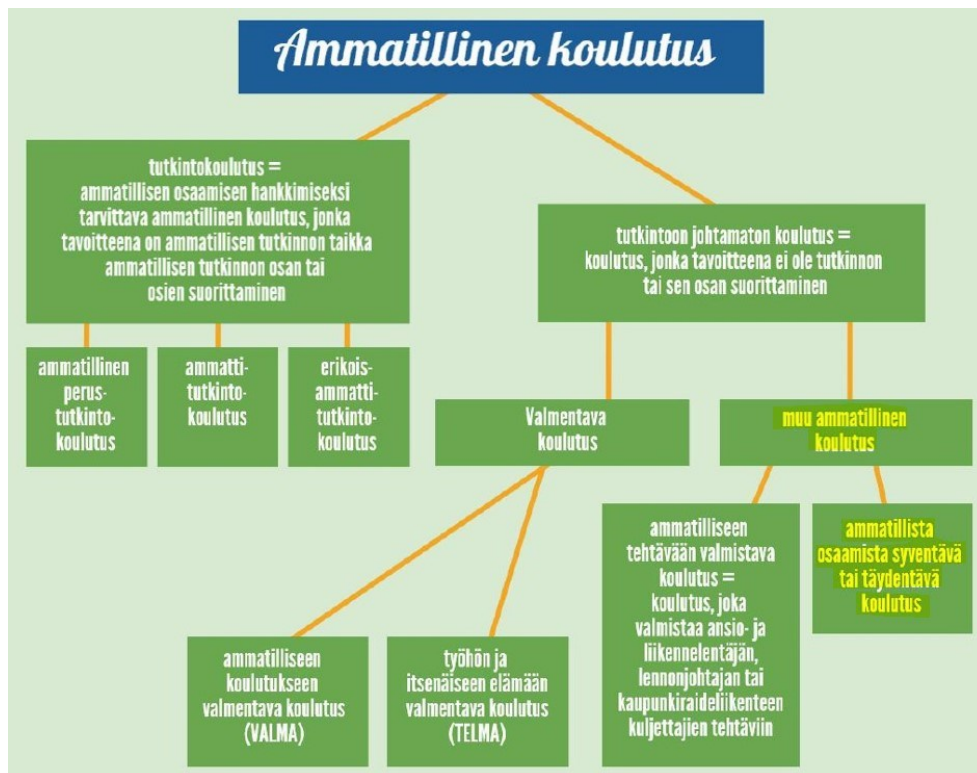
Ammatillisen koulutuksen reformi astui voimaan 1.1.2018. Reformin tavoitteena on, että ammatillinen koulutus pystyy vastaamaan nykyistä nopeammin työelämän muutoksiin ja tulevaisuuden osaamistarpeisiin. Reformilla pyritään kehittämään osaamisperusteisuutta ja asiakaslähtöisyyttä ammatillisessa koulutuksessa sekä lisäämään yksilöllisiä opintopolkuja ja oppimista työpaikoilla. Aiemmin voimassa olleet lait, laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta 631/1998 ja laki ammatillisesta peruskoulutuksesta 630/1998 yhdistettiin yhtenäiseksi lainsäädännöksi, laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017. Enää ei erotella nuorten

koulutusta ja aikuisten koulutusta toisistaan. Tämä muutos lisää vapautta ja joustavuutta vastata osaamistarpeisiin (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2018 -a).

4 Käsitteet

Ammatillinen koulutus (vocational education and training, VET) (Kaavio 2) Koulutus, jonka tarkoituksena on tuottaa ammatillista osaamista ja tukea elinikäistä oppimista sekä ammatillista kasvua. Ammatillisessa koulutuksessa voi suorittaa ammatillisia perustutkintoja sekä ammatti- ja erikoisammattitutkintoja. Ammatillisessa koulutuksessa voi tutkinnon suorittamisen lisäksi suorittaa tutkinnon osia, valmentavia koulutuksia tai valmentavien koulutusten osia sekä muuta ammatillista koulutusta. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2021:10, s. 229)

Kaavio 2 Ammatillinen koulutus (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 04/2017-b)

Ammatillinen tutkinto (vocational qualification) Ammatillisia tutkintoja ovat ammatilliset perustutkinnot, ammattitutkinnot ja erikoisammattitutkinnot.

Ammatillisessa perustutkinnossa osoitetaan laaja-alaiset ammatilliset perusvalmiudet alan eri tehtäviin sekä erikoistuneempi osaaminen ja työelämän edellyttämä ammattitaito vähintään yhdellä työelämän toimintakokonaisuuteen liittyvällä osa-alueella.

Ammattitutkinnossa osoitetaan työelämän tarpeiden mukaisesti kohdennettua ammattitaitoa, joka on perustutkintoa syvällisempää tai kohdistuu rajatumpiin työtehtäviin.

Erikoisammattitutkinnossa osoitetaan työelämän tarpeiden mukaisesti kohdennettua ammattitaitoa, joka on ammattitutkintoa syvällisempää ammatin hallintaa tai monialaista osaamista. (Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017, 5§)

Täydennyskoulutus (continuing education) Ammattipätevyyttä täydentävä ja ajanmukaistava koulutus (Kotimaisten kielten keskus, n.d.). Aikaisempaa koulutusta tai pätevyyttä täydentävä ja ajanmukaistava koulutus. Täydennyskoulutus on yleistermi, jolla voidaan viitata hyvin monenlaisiin, muun muassa toisen asteen oppilaitoksissa, yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa järjestettäviin koulutuksiin. (Sanastokeskus TSK, n.d.)

Muu ammatillinen koulutus (other vocational education and training, other VET)

Ammatillista osaamista syventävää tai täydentävää koulutusta, jonka tavoitteena ei ole tutkinnon tai sen osan suorittaminen (Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017, 8§).

Elinikäinen oppiminen (lifelong learning) Elinikäisellä oppimisella tarkoitetaan kaikkea elämän aikana tapahtuvaa oppimista, jonka tarkoituksena on kehittää yksilön tietoja, taitoja ja kykyjä henkilökohtaisessa, yhteiskunnallisessa tai sosiaalisessa elämässä ja/tai työelämässä (Tilastokeskus, n.d.).

Oppiminen, joka jatkuu ihmisen koko eliniän. Käsitteellä halutaan korostaa, että oppimista tapahtuu myös muulloin kuin esimerkiksi perusopetuksen aikana tai henkilön ensimmäiseen tutkintoon tähtäävässä koulutuksessa. Elinikäinen oppiminen alkaa jo ennen oppivelvollisuutta ja jatkuu termin mukaisesti elämänkaaren loppuun saakka. Elinikäistä oppimista tapahtuu paitsi erilaisissa koulutuksissa, myös kaikissa arjen ja työn tilanteissa. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2021:10, s. 394)

Jatkuva oppiminen (continuing professional education) Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmän Jatkuvan oppimisen kehittäminen -väliraportissa jatkuvalla oppimisella viitataan, samoin kuin elinikäisen oppimisen käsitteellä, ihmisen koko elämänkaaren aikaiseen, monelle elämänalueelle ulottuvaan oppimiseen. Jatkuva oppiminen kattaa siten sekä formaalin, muodollisen koulutusjärjestelmän mukaisen oppimisen, että koulutusjärjestelmän ulkopuolella ja siitä täysin riippumatta tapahtuvan oppimisen. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2019:19, s. 12)

Jatkuvan oppimisen käsitteellä tarkoitetaan oppimista ja kouluttautumista, jota tapahtuu läpi koko elämän (muodollinen, epämuodollinen ja informaali oppiminen) (Sitra, 20.5.2019, s. 3).

Osaaminen (know-how) Osaamiskeskus Sivis määrittelee sivuillaan osaamisen olevan pääomaa, ja jokaisella on oma ainutlaatuinen osaamisprofiilinsa. Puhuttaessa osaamisesta yksilötasolla siitä voidaan käyttää myös käsitteitä taidot, kyvykkyys, pätevyys tai asiantuntemus. Osaamisen voidaan katsoa koostuvan tiedoista (hiljainen ja näkyvä tieto), taidoista, kokemuksista, asenteista ja verkostoista. Tietoa karttuu mm. opintojen aikana ja taitoa käytännön tekemisen kautta niin työelämässä kuin vapaa-ajalla ja harrastuksissa. Työkokemuksen ohella kokemusta kartuttaa elämäkokemus. Verkostoilla Osaamiskeskus Sivis viittaa ajan tasalla pysymistä ja yhteiskunnassa tapahtuvien asioiden seuraamista. (Opintokeskus Sivis, n.d.)

5 Kehittämistyön tavoite ja tarkoitus

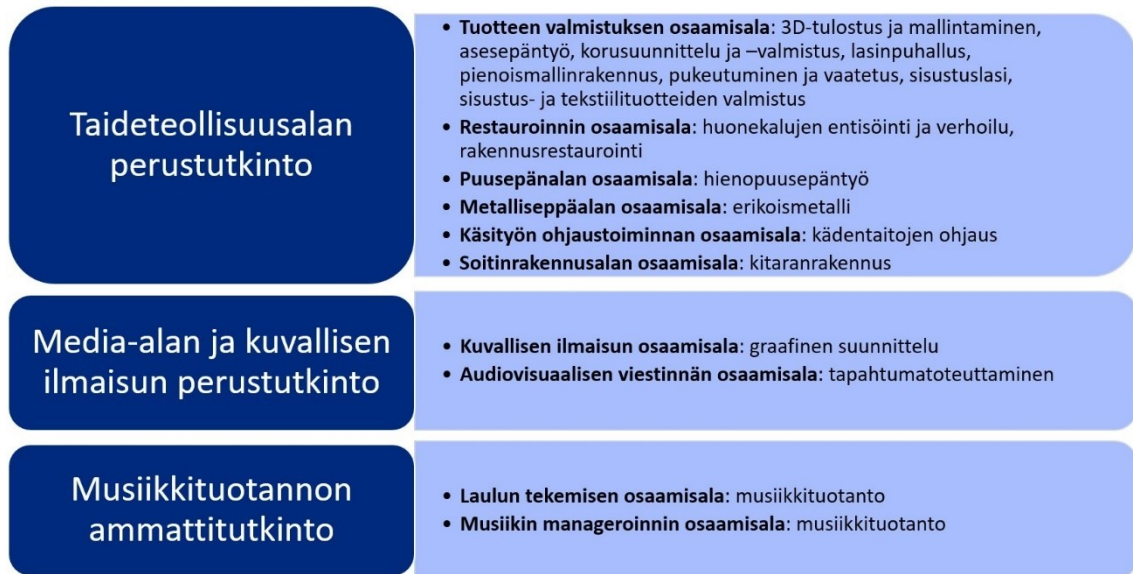
Tavoitteena työssä oli kehittää/laajentaa tilaajan Sasky / Ikaalisten käsi- ja taideteollisuusoppilaitoksen käsityön ohjaustoiminnan osaamisalan koulutustarjontaa tutkintotavoitteisen koulutuksen rinnalle, muu ammatillinen koulutus -valikon alle (Kaavio 2). Tällä pyrittiin vastaamaan työmarkkinoiden jatkuvasti muuttuviin osaamistarpeisiin ja tarjoamaan mahdollisuuksia yksilöllisiin opintopolkuihin. Samalla vahvistettiin työelämäyhteistyötä.

Ammatillisen koulutuksen reformissa aiemmin voimassa olleet lait, laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta 631/1998 ja laki ammatillisesta peruskoulutuksesta 630/1998 yhdistettiin yhtenäiseksi lainsäädännöksi, laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017. Tämä muutos lisäsi vapautta ja joustavuutta vastata osaamistarpeisiin (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2018 -a). Muutos antoi oppilaitokselle koulutuksen järjestäjänä mahdollisuuden tarjota muuta ammatillista koulutusta tutkintoon johtavan koulutuksen rinnalle.

Työn tilaajana oli SASKY koulutuskuntayhtymän Ikaalisten käsi- ja taideteollisuusoppilaitos, Ikata. Jatkossa työssä käytetään oppilaitoksesta nimitystä Ikata. Ikata on valtakunnallisesti arvostettu, Suomen suurin ja laaja-alaisin oppilaitos. Oppilaitos tunnetaan erikoisalojen kouluttajana sekä alansa kehittäjänä. (Studentum.fi, n.d.) Ikata tarjoaa taideteollisuusalan perustutkinnon, media-alan ja kuvallisen ilmaisun perustutkinnon sekä musiikkituotannon ammattitutkinnon koulutusta yhteensä 17 eri ammattialalla. (Kaavio 3)

Kaavio 3 Ikatan koulutustarjonta

Sasky / Ikaalisten käsi- ja taideteollisuusoppilaitos, Ikata

Taideteollisuusalan perustutkintoa tarjotaan kuudelta eri osaamisalalta yhteensä 14 eri ammattialalla: tuotteen valmistuksen osaamisala (3D-tulostus ja mallintaminen, asesepäntyö, korusuunnittelu ja -valmistus, lasinpuhallus, pienoismallinrakennus, pukeutuminen ja vaatetus sekä sisustuslasi), restauroinnin osaamisala (huonekalujen entisöinti ja verhoilu sekä rakennusrestaurointi), puusepän osaamisala (hienopuusepäntyö), metalliseppäalan osaamisala (erikoismetalli), soitinrakennusalan osaamisala (kitaranrakennus) ja käsityön ohjaustoiminnan osaamisala (kädentaitojen ohjaus). (Sasky / Ikaalisten käsi- ja taideteollisuusoppilaitos, 2021)

Media-alan ja kuvallisen ilmaisun perustutkintoa tarjotaan kahdelta osaamisalalta kahdella ammattialalla: kuvallisen ilmaisun osaamisala (graafinen suunnittelu) ja audiovisuaalisen viestinnän osaamisala (tapahtumatoteuttaminen). (Sasky / Ikaalisten käsi- ja taideteollisuusoppilaitos, 2021)

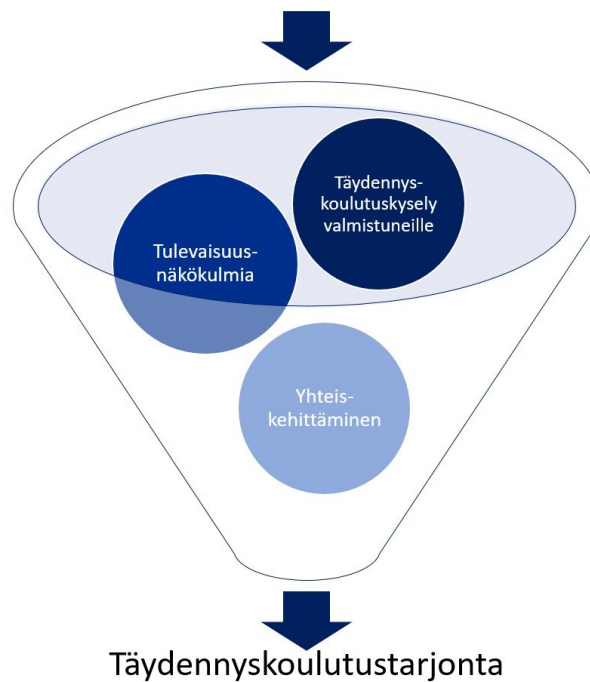
Musiikkituotannon ammattitutkintoa tarjotaan kahdelta osaamisalalta yhdellä ammattialalla: laulun tekemisen ja musiikinmanageroinnin osaamisalat (musiikkituotanto). (Sasky / Ikaalisten käsi- ja taideteollisuusoppilaitos, 2021)

Opinnäytetyön tekijä edustaa taideteollisuusalan käsityön ohjaustoiminnan osaamisalaa. Siksi tässä opinnäytetyössä keskityttiin tämän osaamisalan koulutustarjonnan kehittämiseen.

Kaaviossa 4 havainnollistetaan opinnäytetyön kokonaiskuvaa ja -prosessia. Ammatillisen koulutuksen reformi 2018, työn murros, jatkuva oppiminen avaavat täydennyskoulutustarjonnan tarpeellisuutta opinnäytetyön tietoperustassa. Suppilo kaaviossa edustaa työn toiminnallista osuutta. Prosessin lopputuloksena syntyy täydennyskoulutustarjonta.

Kaavio 4 Opinnäytetyön kokonaiskuva

Työn murros – Osaaminen – Jatkuva oppiminen
Ammatillisen koulutuksen reformi 2018

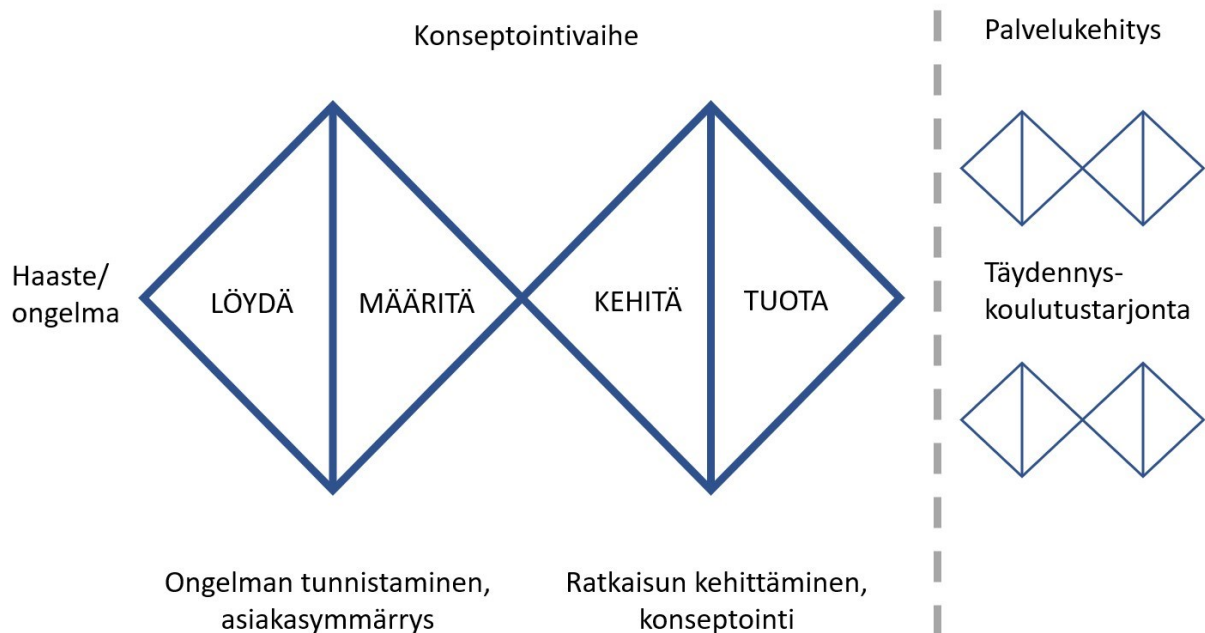

6 Täydennyskoulutuksen suunnittelu ja toteutus

Kehittämistyö eteni palvelumuotoilun ja muotoiluajattelun prosessin mukaisesti pohjautuen brittiläisen Design Councilin vuonna 2005 kehittämään Tuplatimanttiprosessimalliin.

Tuplatimantti kuvaa palvelumuotoiluprosessin konseptointivaiheen, jonka jälkeen konseptin toteuttaminen etenee palvelukehityksen prosessin mukaisesti (Kaavio 5).

Kaavio 5 Palvelumuotoilun konseptointi- ja palvelukehitysprosessi

(Koivisto, Säynäjäkangas & Forsberg, 2019, s. 47)

Prosessissa on kaksi toisiaan seuraavaa vaihetta, jotka kuvataan timantteina. Ensimmäisen vaiheen aikana (löydä ja määritä) pyritään tunnistamaan ongelma tai löytämään arvonluonnin mahdollisuuksia. Tämä vaihe on luonteeltaan tutkimuksellinen ja analyttinen. Toisessa vaiheessa (kehitä ja tuota) pyritään löytämään tunnistettuun ongelmaan parhaiten sopiva ratkaisu, ja se on luonteeltaan luovuuteen perustuva prosessin vaihe. Voidaan sanoa, että palvelumuotoilu on sekä analyttistä että luovaa, koska se yhdistää samaan prosessiin

niin asiakas- ja käyttäjätarpeiden tutkimisen kuin ratkaisujen kehittämisen.

(Koivisto;Säynäjäkangas;& Forsberg, 2019, ss. 42–43) Palvelumuotoilun prosessiin kuuluu jatkuva kehittäminen ja eteenpäin vieminen. Todellisuudessa prosessi on iteratiivinen, vaikka nämä neljä päävaihetta kaaviossa esitetäänkin lineaarisena prosessina. Aikaisempiin vaiheisiin voidaan aina palata ja samaa vaihetta voidaan toistaa, kunnes vaiheessa on saavutettu toimiva lopputulos (Koivisto;Säynäjäkangas;& Forsberg, 2019, s. 46). Aineiston analyysiä ja arviointia sekä vertailua tapahtuu prosessin jokaisessa vaiheessa. Kaaviossa 5. kuvattu Design Councilin Tuplatimantti kuvaa palvelumuotoiluprosessin konseptointivaiheen, ns. innovoinnin sumean pään, jossa tunnistetaan asiakastarpeita ja kehitetään vaihtoehtoisia ratkaisuja, konsepteja. Konsepti määrittää kehitetyn ratkaisun karkealla tasolla siten, että sen perusteella voidaan tehdä päätös ratkaisun toteuttamisesta. Jos syntynyt konsepti päätetään toteuttaa, ryhdytään tämän jälkeen palvelukehitysprosessiin, jossa konsepti ja sen eri elementit kehitetään lanseerausvalmiiksi palveluksi. Tuplatimantti-prosessia toistetaan myös palvelukehitysprosessin aikana, kunnes palvelu on yksityiskohtia myöten määritelty. Palvelukehitysvaiheessa kutakin konseptia viedään eteenpäin omina kehittämisprosesseinaan, koska kussakin tarvitaan omaa erityisosaamistaan. (Koivisto;Säynäjäkangas;& Forsberg, 2019, ss. 46–47)

Ensimmäisessä vaiheessa eli ongelman tunnistamisvaiheessa kehittämistehtävän ongelmaa ja tutkimuskysymystä lähestyttiin tilaajan näkökulmasta. Kysymyksenä tässä kohtaa olivat, kenen kautta asiakasymmärrystä lähdetään hakemaan, ja mitkä ovat niitä asioita, jotka rikastuttavat aiheen lähestymistä. Tässä hyödynnettiin palvelumuotoilun asiakastiedon keruun menetelmänä kyselyä. Kohteeksi valikoitui Ikatalta valmistuneet kädentaidon ohjauksen artesaanit. Kyselyllä kerättiin tietoa, mihin Ikatalta valmistuneet kädentaidon ohjauksen artesaanit olivat sijoittuneet sekä selvitettiin alalla toimivien kautta, minkälaista täydennyskoulutusta he kokivat tarvitsevansa oman työnsä tueksi. Alalla tässä tarkoitettiin työtä, jossa työtehtäviin kuului kädentaitojen ohjausta. Kyselyn lisäksi ensimmäisessä vaiheessa tehtiin tiedonhankintaa taustoittamaan ja antamaan näkökulmia

täydennyskoulutuksen sisällön suunnitteluun seuraavista aiheista: megatrendit, heikot signaalit ja Taitoliiton vuoden tekniikka -valinnat.

Toinen vaihe eli ratkaisun kehittämisvaihe oli kolmiportainen. Toisessa vaiheessa lähdettiin ensin kehittämään täydennyskoulutustarjontaa yhteiskehittämisen menetelmin alalla toimivien artesaanien kanssa. Täydennyskoulutuskyselyssä kysyttiin, ketkä ovat kiinnostuneita lähteä suunnittelemaan täydennyskoulutuksen sisältöä. Kysymys oli kohdennettu alalla pää- tai sivutoimisesti työskenteleville, alalla toimiville yrittäjille sekä tällä hetkellä työttöminä oleville. Täydennyskoulutuksen suunnittelun ideoinnissa hyödynnettiin lisäksi kyselyn tuloksia ja tulevaisuusnäkökulmasta kerättyä aineistoa. Yhteiskehittämisessä alalla toimivien artesaanien kanssa saatu tulos esiteltiin tilaajalle ja tehtiin päätös, mitä aiheita lähdettiin viemään eteenpäin. Tämän jälkeen yhteiskehittämistä jatkettiin osallistamalla kehittämiseen alan opettajia ja näin saatiin aikaan karkea konsepti täydennyskoulutustarjonnasta. Lopullinen yksityiskohtainen tarjonta on tämän opinnäytetyön ulkopuolella. Yksityiskohdat saadaan suunniteltua, kun tiedetään, kuka/ketkä opettajat ovat käytettävissä, ja millä aikataululla täydennyskoulutusta tarjotaan.

6.1 Täydennyskoulutuskysely

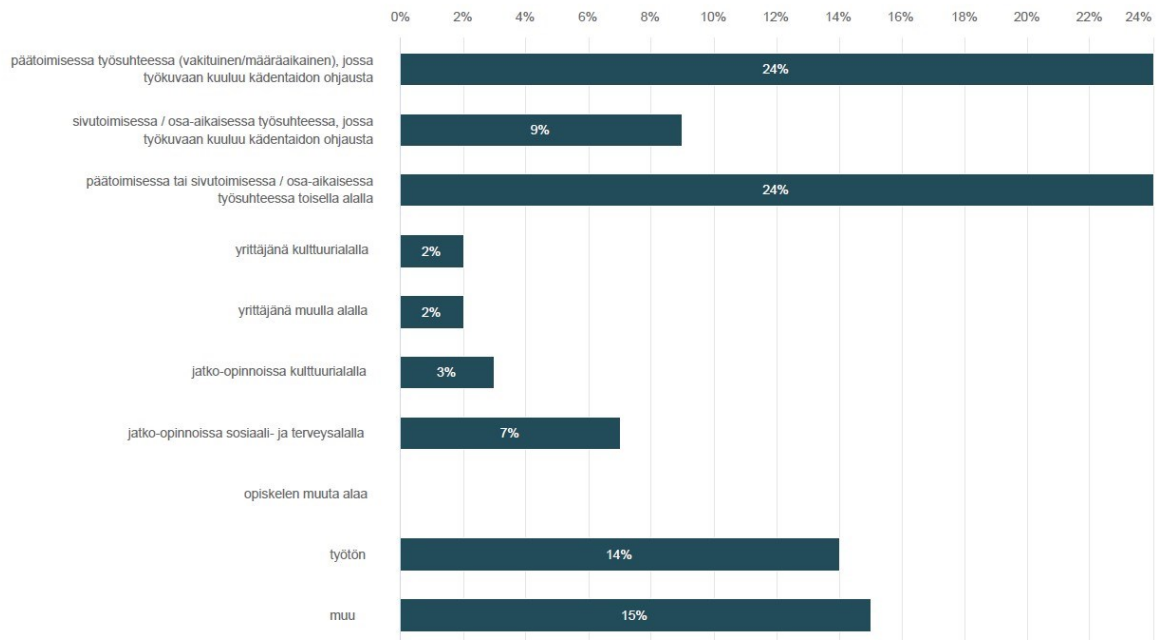
Täydennyskoulutuskysely (Liite 1) tehtiin Ohto11 – Ohto18sy-ryhmistä valmistuneille artesaaneille sekä tänä aikana työelämässä koulutus- tai oppisopimuksella opiskelleille ja valmistuneille artesaaneille. Kyselyn kohteena oli 79 artesaania kahdeksasta eri aloitusryhmästä. Kysely lähetettiin kohderyhmälle sähköpostilla keväällä 2021 webropol-kyselynä. Vastausprosentti kyselyssä oli vajaa 74 %:a (58/79) .

Ensimmäisessä kysymyksessä kysyttiin, mistä ryhmästä oli valmistunut. Vastauksia saatiin kaikista kahdeksasta aloitusryhmästä.

Taulukko 1 Täydennyskoulutuskysely, kysymys 2

2. Mitä teet nyt?

Vastaajien määrä: 58

2. kysymyksessä kysyttiin, mitä teet nyt (Taulukko 1). Vastaajista noin 24 %:a toimii alalla päätoimisessa työsuhteessa, jossa työkuvaan kuuluu kädentaidon ohjausta ja 9 % vastaajista toimii sivutoimisena/osa-aikaisessa työsuhteessa, jossa työkuvaan kuuluu kädentaitojen ohjausta. Yrittäjänä alalla on 2 % vastanneista. Kulttuurialan jatko-opinnoissa on 3 % vastanneista, ja 7 %:a vastasi olevansa jatko-opinnoissa sosiaali- ja terveysalalla. Työttömäksi itsensä määritteli vajaa 14 % vastaajista ja 15 %:a kategorioi itsensä osioon muu. Kokonaisuutena voi päätellä, että vastaajista noin 45 %:a vaikuttaa alalla.

3. kysymyksessä pyydettiin alalla olevia kertomaan lisää työstään ja työpaikastaan. 19 henkilöä vastasi tähän kysymykseen (100 %). Ammattinimikkeitä, joita alalla toimijat käyttivät toimenkuvastaan, olivat käsityönopettaja, kerhonojaja, harrastekurssinohjaaja, varhaiskasvatuksen opettaja, virikeohjaaja/sosiokulttuurityöntekijä, ohjaaja,

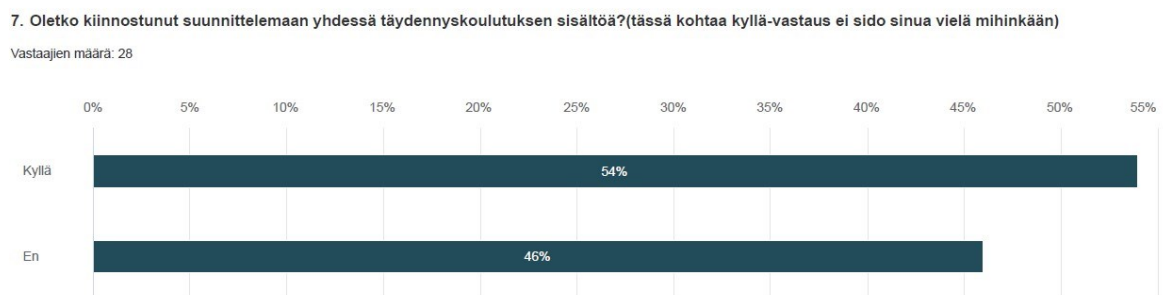
varhaiskasvatuksen lähihoitaja, kädentaitojen ohjaaja, ohjaaja, lastenohjaaja, lähihoitaja, lastenhoitaja, koulunkäynnin ohjaaja, sosiaalialan ohjaaja, toiminnanohjaaja/vastuuohjaaja, nuoriso-ohjaaja, työnohjaaja. Asiakaskuntana olivat lapset lähtien 2-vuotiaista ylöspäin, nuoret, aikuiset, ikäihmiset/seniorit ja erityisryhmät. Erityisryhminä mainittiin kehitysvammaiset, muistisairaat, erityistä tukea tarvitset nuoret, mielenterveys- ja päihdekuntoutujat. Vastauksista välittyi, että kenttä on laaja, mihin alan artesaanit sijoittuvat. Yksilön aiemmalla koulutus- ja työhistorialla on varmasti vaikutuksensa asiaan, samoin yksilön kiinnostuksella työskennellä ko. kohderyhmän parissa.

4. Ja 5. kysymyksissä kerättiin tietoa, minkälaisiin työnantajan tarjoamiin tai työn ulkopuolella oleviin koulutuksiin alalla oleva oli osallistunut osaamisen ylläpitämiseksi viimeisen vuoden aikana. Vastaajista 36 %:a (5/14) vastasi, ettei ole osallistunut mihinkään työnantajan tarjoamaan koulutukseen tai sitä ei ole tarjottu tai työtehtävät ovat muuttuneet ja siihen liittyvää koulutusta ei ole ollut tarjolla. Vastaajista 47 %:a (7/15) ei ollut osallistunut työn ulkopuolella tarjolla oleviin koulutuksiin. Työnantajan tarjoamien koulutusten aiheet liittyivät turvallisuuteen (ensiapu, paloturvallisuuskoulutus), etäopetukseen ja erityisryhmiin (nepsy, päihteet) sekä ohjaustyöhön (etäopetus, positiivinen pedagogiikka, osaava kerhonohjaaja). Erilaisille kädentaitojen kursseille oli osallistunut 30 % (5/15) vastaajista. Vastaajista 7 %:a (1/15) suoritti sote-alan opintoja, joissa sivutaan kädentaitomenetelmien hyödyntämistä, ja 7 % (1/15) vastaajista syvensi/täydensi osaamistaan jatkamalla opintoja taideteollisuusosalalla (osatutkinto). Vastaajista 7 %:a (1/15) oli osallistunut webinaareihin, joissa aiheena oli haastavasti käyttäytyvät lapset.

6. kysymyksessä kysyttiin alalla toimivilta, minkälaista täydennyskoulutusta he tarvitset/haluavat ohjaustyönsä tueksi. Vastaajista 59 %:a (10/17) mainitsi tarvitsevansa/haluavansa lisäkoulutusta eri kädentaidon tekniikoihin, mm. tuunaukseen kierrätysmateriaaleista, luonnonmateriaalien hyödyntämiseen, oppilaitoksessa käytyjen tekniikoiden kertauksiin, pinnalla oleviin tekniikoihin. Vastaajista 35 %:a (6/17) toi esiin

tarpeensa pedagogista osaamista erityisryhmien ja erityistarpeisten ryhmien ohjaamiseksi. Näissä vastauksissa mainittiin muistisairaat, ikäihmiset, liikuntarajoitteiset, mielenterveyskuntoutujat, nepsy-ongelma, vammaiset henkilöt. Yksittäisiä vastauksista nousseita asioita olivat Maker kulttuuri (digitaalinen värkkäily), vertaistuki, kädentaitojen hyvinvointimerkitys ja kuntoutusohjaajan ja toimintaterapeutin tutkintoihin kuuluvat sisällöt.

Taulukko 2 Täydennyskoulutuskysely, kysymys 7

7. kysymyksessä tiedusteltiin alalla toimivilta (työntekijät, yrittäjät) että työttöminä olevilta, ovatko he kiinnostuneita suunnittelemaan yhdessä täydennyskoulutuksen sisältöä (Taulukko 2). Tässä kohtaa kyllä-vastaus ei sitonut vastaajaa vielä mihinkään. Vastaajista 15 henkilöä (54 %) ilmoitti kiinnostuksensa yhteiskehittämiseen ja 13 henkilöä (46 %) ei ollut kiinnostunut.

6.2 Tulevaisuusnäkökulmia yhteiskehittämiseen

Maailma ympärillämme on yhteinen. Voidaanko sanoa, että niin monta ihmistä kuin maailmassa on, niin niin monta erilaista maailmankuvaa on olemassa. Me jokainen muodostamme oman käsityksemme maailmasta oman ympäristömme ja yhteiskuntamme kautta, ja elämänaikanamme kohtaamamme ihmiset muovaavat käsitystämme siitä. Jokainen uusi sukupolvi on edellisiä sukupolvia lähempänä tulevaisuutta, ja edellisillä sukupolvilla on enemmän kosketuspintaa menneeseen ja perinteisiin kuin uudella

sukupolvella. Nykyhetki on kaikille yhteinen. Kädentaidon ohjaajan on hyvä olla kiinnostunut ajasta, ilmiöistä ja trendeistä, ja ihmisestä näiden keskellä. Megatrendien käsittely on otettu työhön tuomaan kuvaa ajan ilmiöistä, suunnista ja mahdollisuuksista. Megatrendeistä puhuttaessa ei voi olla ottamatta esiin heikkoja signaaleja. Heikot signaalit täydentävät trenditarkastelua. Ne antavat välineitä huomata ja huomioida asioita/ilmiöitä. Taitoliitto tuo esiin perinteisiä ja ajan ilmiöitä ja trendejä huomioivia tekniikoita Vuoden käsityötekniikka-valinnoillaan, siksi se on työssä mukana.

Näillä kolmella teemalla pohjustettiin yhteiskehittämiseen osallistujia täydennyskoulutuksen sisällön suunnittelun ideointivaiheessa.

6.2.1 Megatrendit

Megatrendi on useista ilmiöistä koostuva yleinen kehityssuunta, laaja muutoksen kaari. Niiden nähdään usein tapahtuvan globaalilla tasolla ja kehityssuunnan uskotaan usein jatkuvan samansuuntaisena. (Sitra, 2020-b, s. 6) Megatrendit eivät yllätä. Ne ovat tuttuja asioita meille kaikille. Ne ovat muutoksia, jotka tapahtuvat ympärillämme tänään, huomenna, ja suurella todennäköisyydellä ylihuomennakin.

Sitran selvityksessä, Megatrendit 2020, tuodaan esiin viisi tärkeintä tulevaisuutemme kehityskulkuun vaikuttavaa teemaa. Ensimmäinen ja tärkein on ekologisen jälleenrakennuksen kiireellisyys. Muita ovat verkostomaisen vallan voimistuminen, väestön ikääntyminen ja monimuotoistuminen, teknologian sulautuminen kaikkeen ja talousjärjestelmän suunnan etsiminen. Selvityksessä megatrendejä tarkennettiin tarkemmilla trendeillä ja tuotiin esiin trendien ja kehityskulkujen välillä olevia jännitteitä sekä kaikkia kehityskulkuja läpileikkaavia metatrendejä eli eri teemoja poikkileikkaavia ja kehityskulkujen muutokseen vaikuttavia asioita. Näitä ovat siirtyminen postnormaaliin aikaan, vahva vaikuttaminen tunteisiin ja tunteiden merkityksen korostuminen sekä

eriytyminen kytkeytyneessä maailmassa, ihmiset ovat yksin yhdessä. (Sitra, 2020-b, ss. 9–11, 53) Megatrendit antavat hyvän kuvan laajoista tulevaisuuden muutoksista ja vaihtoehtoisista näkymistä. Aihe on laaja, siksi tässä luvussa keskitytään esittelemään megatrendit tarkempien trendien kautta. Trendit on tekstissä lihavoitu.

Keskeisin megatrendi on ekologinen jälleenrakennus, miten vastataan ilmastonmuutokseen, luonnon monimuotoisuuden vähenemiseen, resurssien ylikulutukseen ja jäteongelmaan.

Ilmasto lämpenee. Ilmasto on lämmennyt 1800-luvulta lähtien globaalisti noi yhden asteen ja Suomessa noin kaksi astetta. **Äärimmäiset sääolot yleistyvät.** Ilmastonmuutos lisää äärimmäisiä sääilmiöitä. **Luonnon monimuotoisuus vähenee.** Käynnissä on ihmisen toimista johtuva lajien joukkosukupuutto. **Resurssien ylikulutus ja vaihteleva saatavuus.** Kasvavasta kulutuksesta johtuen monet resurssit käyvät yhä niukemmiksi tai niiden hankintakustannukset kasvavat. Korvaavien materiaalien ja materiaalin kierron merkittävä lisääminen korostuvat. **Maaperä köyhtyy.** Nykymenolla 90 prosenttia maaperästä on huonontunut vuoteen 2050 mennessä ja multava maa uhkaa loppua maailmasta 60 vuodessa. Ehkäisemällä eroosiota ja sitomalla hiilidioksidia maaperään voidaan lisätä ruokaturvaa ja samalla hillitä ilmastonmuutosta. **Jätteiden määrä kasvaa.** Maailmalla tuotetaan keskimäärin 0,7 kiloa jätettä per henkilö joka päivä. Suomessa luku on 1,4 kiloa. Kiertotalouden ratkaisulla jätteen määrää voidaan vähentää merkittävästi. (Sitra, 2020-b, s. 14)

Verkostomainen valta voimistuu. **Moninapaisesta monisolmuiseen maailmaan.**

Maailmanpolitiikassa korostuvat yksittäisten vallan napojen sijaan suhteet ja vuorovaikutus toisten kanssa. Valtioiden lisäksi myös muut toimijat, kuten kaupungit, kansainväliset instituutiot, yritykset, lobbaajat ja ajatushautomot ovat merkittävässä roolissa.

Yhdysvaltojen vetäytyminen maailmannäyttämöltä. Yhdysvaltojen hallinnon merkitys maailmanjärjestyksen ylläpitäjänä ja tiennäyttäjänä vähenee. Samalla Kiinan rooli kasvaa.

Vahvojen johtajien ihannoiti. Nopeiden ja suurien muutoksien tarve ja kaipuu

yksinkertaisiin ratkaisuihin ovat nostaneet vahvojen johtajien suosiota, ja tämä taas haastaa yksilönvapauksia ja demokratiaa. **Uusien liikkeiden nousu.** Kasvava tyytymättömyys nykyisiin toimiin mm. ilmastonmuutoksen ja luonnon monimuotoisuuden suhteen on saanut ihmisiä osoittamaan mieltään. Samoin epäreiluina ja eriarvoisina pidetyt toimet saavat ihmiset liikkeelle. Sosiaalinen media luo nopeasti tiettyä asiaa ajavia liikkeitä. **Hämmennys on valtaa.** Valeinformaation määrä kasvaa. Tavoitteena on yhä enemmän saada aikaan hämmennystä ja eripuraa. Tämä lisää kokemusta monimutkaisesta maailmasta ja kaipuuta yksinkertaisiin ratkaisuihin. **Populismien nousu.** Heikentyneet tulevaisuuden näkymät, sosiaalisen median kärjistävä vaikutus sekä poliittisen kartan pirstaloituminen ovat nostaneet eliitin ja kansan vastakkainasettelua korostavaa populismia. (Sitra, 2020-b, s. 30)

Tulevaisuudessa suomalaisia on yhä vaikeampi niputtaa yhteen ryhmään. Väestö ikääntyy ja monimuotoistuu. **Eliniät pitenevät ja väestö vanhenee.** Ihmiset elävät pidempään ja väestörakenne vanhenee. Läntisissä yhteiskunnissa nuorista tulee vähemmistö. Toisaalta ihmisen toimintakyky voi olla ikää määrittävämpi tekijä tulevaisuudessa. **Syntyvyys laskee.** Lapsettomien osuus kasvaa ja syntyvyys laskee entisestään Suomessa. **Väestö keskittyy muutamille alueille.** Suomessa väestö keskittyy muutama suureen kasvukeskukseen. **Kaupungistuminen jatkuu.** Maalta kaupunkiin muutto jatkuu globaalisti. Vuonna 2050 lähes 70 prosenttia maailman ihmisistä asuu kaupungeissa. **Muuttoliikkeet kasvavat.** Työelämän muutos, kaupungistuminen, konfliktien ja ympäristön muutokset kasvattavat globaalisti muuttoliikkeitä. **Tyttöjen ja naisten aseman vahvistuminen.** Sukupuolten välisessä tasa-arvossa on tapahtunut globaalisti edistystä, mutta paljon on parannettavaa. Tyttöjen ja naisten asema on parantunut ja epäkohtia otetaan enemmän esille. **Terveysaasteet muuttuvat.** Dementia, kaatumiset ja muut ikään liittyvät sairaudet lisääntyvät väestön ikääntyessä. Imastoahdistus, kilpailuyhteiskunta ja digitalisaation mukanaan tuoma informaatiotulva aiheuttavat lisääntyviä mielenterveysongelmia erityisesti nuorilla. **Heimoutuminen ja heimouttaminen.** Vastakkainasettelut korostuvat. Ihmiset pyrkivät jakamaan itsensä ja toisensa erilaisiin kuvitteellisiin ryhmiin arvojen, asuinpaikan tai

poliittisen suuntautumisen suhteen, mutta myös kulutusvalintojen tai elintapojen suhteen.

Keskittymiskyvyn ja luovan ajattelun vähentyminen. Tiedon helppo saatavuus ja kiihtyvä kilpailu huomiosta on laskenut keskittymiskykyä. Ihmiset tekevät nopeita johtopäätöksiä otsikoiden, kuvien ja meemien perusteella selviytyäkseen informaatiotulvasta. Luovaan ajatteluun tarvittavaan tylsistymiseen ja pitkäjänteiseen ajatteluun jää yhä vähemmän aikaa.

Uskontojen ja ideologioiden merkityksen kasvu. Uskontojen merkitys on globaalisti kasvussa. Uudet ideologiat perinteisten uskontojen rinnalla saattavat tarjota pohjan toiminnalle muuttuvassa maailmassa. (Sitra, 2020-b, ss. 22–23)

Teknologia sulautuu kaikkeen. **Teknologia muuttaa toimintatapoja.** Teknologia vaikuttaa toimintatapoihin, yhteiskunnan rakenteisiin ja ihmisten arkipäivään. Teknologia kehittyy vauhdikkaasti ja muuttaa tuotantotapoja ja toimintamalleja. Yhä useammin asioita automatisoidaan. Tuotanto ja toiminta voidaan hajauttaa ja vuorovaikutus voi tapahtua etänä tai virtuaalisessa ympäristössä. Tämä kaikki edellyttää entistä enemmän ajatusmallien ja toimintatapojen muuttamista. **Tekoälysovellukset läpäisevät yhteiskunnan.** Algoritmeille annetaan enenemässä määrin päätäntävaltaa. Kysymykset läpinäkyvyydestä, vastuusta ja käytetyn tiedon vinoumista korostuvat. **Digitalisaation seuraava aalto.** Digitaalisen teknologian käyttö palveluissa ja ihmisten vuorovaikutuksessa on nykypäivää. Kiinnostavia kehityssuuntia tulevaisuuden kannalta ovat lyhyellä tähtäimellä virtuaali- ja lisätty todellisuus, ääni- ja eleohjaus, esineiden tai kaiken internet ja energiatehokkuuden korostuminen. Pidemmällä tähtäimellä kvanttietokoneiden tulo. **Terveysteknologia yleistyy.** Kannettavat terveydentilaa seuraavat laitteet ovat yleistyneet ja kehittyvät edelleen. Lisääntynyt tietomäärä mahdollistaa yksilöidymmän ja ennaltaehkäisevän hoidon. Perimää ja mikrobiomin muokkaamista hyödynnetään uusien hoitomuotojen kehittämisessä. **Ohjelmoidut organismit yleistyvät tuotannossa.** Geenimuuntelu ja synteettinen biologia mahdollistavat uudenlaisten organismien luomisen ja olemassa olevien muuntelemisen haluttuun tarkoitukseen. **Uusiutuva energia halpenee.** Aurinko- ja tuulivoiman hinta on pudonnut nopeasti. Uusiutuva energia on paikoin halvempaa kuin fossiilisilla polttoaineilla

tuotettu. Energiatuotanto hajautuu, kun yhä useampi kansalainen tuottaa itse oman energiansa ja myy ylimenevän osan. **Teknologian ymmärtäminen korostuu.** Kun yhä useampi asia tapahtuu verkossa digitaalisilla alustoilla, niin yksilön kuin myös valtion tasolla tulee tärkeäksi uudenlaisten teknologiataitojen haltuunotto. (Sitra, 2020-b, s. 38)

Talousjärjestelmä etsii suuntaansa. Talouteen kohdistuu voimakkaita muutospaineita johtuen mm. eriarvoisuuden kasvusta ja ekologisesta kestävyyskriisistä. **Vaurauden keskittyminen.** Talouskasvun tuoma vauraus ei jakaudu kestävästi, vaan keskittyy yhä harvemmille. Eriarvoisuus on keskeinen tulevaisuuden haaste. **Talouskasvu siirtyy pois länsimaista.** Talous kasvaa globaalisti, mutta kasvu on länsimaissa vähäistä. **Jatkuva osaamisen kehittäminen korostuu.** Muuttuva työelämä ja yhteiskunta edellyttävät jatkuvaa osaamisen kehittämistä ja päivittämistä. Merkitystään kasvattavat uuden oppiminen, luovuus, kokonaisuuksien hahmottaminen ja taidot. Kasvavaa muospainetta kohdistuu osaamisen kehittämisen rakenteisiin ja käytäntöihin. **Työn rakenteet muuttuvat.** Perinteisiä työnantajan ja työntekijän suhdetta haastavat alustatalous ja uudet organisaatiomallit. Tulevaisuudessa perinteinen jaottelu työttömiin, palkansaajiin ja yrittäjiin on muutoksessa, jos eläkeläisfreelancereiden, projektinomadien ja erilaisissa välitiloissa olevien määrä kasvaa. **Kiertotalouden merkitys kasvaa.** Kiertotalous on talousmalli, jossa tuotanto ja käyttö suunnitellaan niin, ettei jätettä synny, vaan materiaalit ja niiden arvo säilyvät kierrossa. Kiertotaloudessa on kierrätyksen lisäksi kyse talouden uusista toimintamalleista kuten jakamisesta, liisaamisesta, korjaamisesta ja uudelleenkäytöstä. (Sitra, 2020-b, s. 46)

Huomioitavaa on, että tulevaisuus ei välttämättä toteudu suoralinjaisesti jonkin trendin mukaisesti, vaan trendien välillä olevat jännitteet voivat muokata kehityksen suuntaa, ja nämä jännitteet ja epävarmuudet kertovat asioista, joihin erityisesti voidaan vaikuttaa. (Sitra, 2020-b, s. 55)

6.2.2 Heikot signaalit

Sitran Heikot signaalit tulevaisuuden avartajina -selvityksessä (2020) on analysoitu heikkoja signaaleja ja esitelty tapoja ottaa heikot signaalit osaksi omaa tulevaisuudentyötä. Heikko signaali on ensiore muutoksesta tai merkki nousevasta asiasta, joka saattaa olla tulevaisuudessa merkittävä (Sitra, 2019-a, s. 4). Heikot signaalit täydentävät näin trenditarkastelua. Heikkoja signaaleja käytetään tuomaan esiin tulevaisuusoletuksia, haastamaan käsityksiä tulevaisuuksista ja laajentamaan tulevaisuuskuvioiden kirjoa sekä haastamaan tulevaisuudesta tehtyjä oletuksia. Heikoista signaaleista käytetään myös nimityksiä hiljaiset signaalit, muutoksen siemenet ja ennakkovaroitusmerkit. (Sitra, 2019-a, ss. 4–5)

Heikossa signaalissa on eroteltavissa kolme osaa. Ensimmäinen osa on itse asia tai ilmiö. Toinen osa on signaali, esimerkiksi uutinen, kuva, palvelu, esine tai tapahtuma, joka kertoo asiasta. Kolmas osa on tulkinta, eli miten signaali vastaanotetaan, miten se liitetään tulkitsejan omaan näkemykseen ja maailmankuvaan ja miten sitä käytetään. Heikkojen signaalien ominaisuuksia ovat uutuus; heikko signaali on merkki uudesta asiasta tai vanhan asian uudesta puolesta, yllättävyys; se on tulkitsejalleen yllättävä, haastavuus; se pakottaa haastamaan oletuksia nykyisyydestä ja siksi sitä on vaikea huomata tai helppo jättää huomiotta, merkityksellisyys; se kertoo asiasta, joka ei vielä ole merkittävä, vaan vaatii vielä aikaa kypsyäkseen. (Sitra, 2019-a, s. 6)

Heikkojen signaalien havaitsemisessa, tulkinnassa ja käyttämisessä ensimmäinen askel on pitää aistit auki ja mieli avoimena yllätyksille. Heikkoja signaaleja kannattaa kerätä paljon ja monipuolisesti. (Sitra, 2019-a, s. 5). Havaitsemista seuraa signaalien tulkinta ja syventäminen, mikä pitää sisällään mahdollisten vaikutusten miettimisen ja yhdistämisen niin muihin signaaleihin, kuin megatrendeihin. Selvityksessä sanotaan, että signaalit täytyy ajatella loppuun asti, seurata niiden viitoittamaa tietä niin pitkälle kuin mahdollista. Kolmas

askel on heikon signaalin käyttö. Havaitun ja tulkitun signaalin käyttämiseen liittyy erilaiset intressit tulevaisuuden suhteen; mitä halutaan nostaa esille, mitä vaientaa, mitä pidetään relevanttina ja mitä hyödyllisenä. Tämä valtasuodin vaikuttaa siihen, miten signaaleja käytetään (Sitra, 2019-a, s. 6).

Sitran omassa signaalityössä on ollut kolme osittain päällekkäistä vaihetta: keräys, tulkinta ja paketointi (Sitra, 2019-a, s. 6). Selvityksessä mainitaan, että heikkojen signaalien yksi ominaisuus on niiden kyky tuoda esiin oletuksia, joita emme muuten haastaisi.

Opinnäytetyön tekijä haluaa tuoda tässä esiin yhden tällaisen oletuksen selvityksestä, ja se on, mikä on ihminen tulevaisuudessa. Tämän hetken signaalit kertovat ihmisen olemuksen muokkaamisesta kolmella eri tavalla. Ensimmäiseksi ihmistä voi muokata geeni- ja mikrobiomimuunteluilla. Toiseksi ihmistä voi muokata kyborgin suuntaan. Kyborgi on ihminen, jonka ominaisuuksia on korjattu tai parannettu lisäämällä häneen teknikkaa. Ja kolmanneksi ihmisen voi digitalisoida. Ihmisen ajatellaan sopeutuvan muuttuvaan ympäristöön sulautumalla tiiviimmin yhteen teknologian kanssa tai siirtymällä bitteinä täysin teknologiseen ympäristöön. Rivien välissä on ajatus myös siitä, että muodostuu erilaisia ihmisryhmiä: kyborgeja, geenimuokattuja, digitaalisia avatareja ja kelkasta pudonneita. (Sitra, 2019-a, s. 10) Meistä on saatavilla jatkuvasti enemmän ja enemmän tietoa. Tärkeäksi nousee, kuinka tätä tietoa käytämme. (Sitra, 2019-a, ss. 9–10)

Kaikilla asioilla on aina vastareaktionsa. Alkuperäinen ajatus ja visio, että internet on ihmisiä yhdistävä voima, kääntyykin itseään vastaan. Teknologia eristää ihmiset toisistaan. Ihmiset ovat ”yksin yhdessä”. Vastareaktio näkyy toisaalta pyrkimyksenä oppia elämään teknologian kanssa, toisaalta ihmisen kehollisuuden ja yhteisöllisyyden korostamisena (Sitra, 2019-a, ss. 10–11). Ilmassa on merkkejä siitä, että laitteettomuus ja verkosta irti oleminen on uutta luksusta. Tästä on syntymässä uusi digikuilu: osalla ei ole mahdollista päästä tietoverkkojen ja digitaalisten palvelujen ääreen ja toisaalla osalla ei ole varaa olla käyttämättä niitä. Tasapainoa haetaan menemällä laitteettomille retriiteille tai hakeutumalla terapiaan

nettiriippuvaisuuden takia, tai paetaan kokonaan sähkömagneettista säteilyä. Teknologian sijaan (tai sen avustamana) katse suuntautuu yhteisöllisyyteen ja ihmisten väliseen vuorovaikutukseen. Ihminen on osa yhteisöä. Tällöin se, mikä on ihminen, määrittyy erityisesti muiden ihmisten ja yhteisön kautta. (Sitra, 2019-a, s. 11) Tässä yhteisöllisyyttä korostavassa näkemyksessä pyritään muokkaamaan ihmisen ympäristöä, kun teknologisessa evoluutiossa huomio kiinnittyi ihmisen muokkaamiseen. Kysymys kuuluukin, millaisissa yhteisöissä tai yhteiskunnassa halutaan elää. (Sitra, 2019-a, ss. 10–11)

6.2.3 Taitoliiton Vuoden käsityötekniikka -valinnat

Taitoliitto on perustettu vuonna 1913. Liiton tehtäviin kuuluu alueellisten taitoyhdistysten tukeminen tekemällä järjestön kehitystyötä, käynnistämällä palvelutuotekehitystä sekä hoitamalla valtionavustusasioita ja viestintää. Lisäksi Taitoliiton tehtävänä on toimia yhteiskunnan muutosten tuntosarvina sekä käsityökulttuurin puolestapuhujana ja asiantuntijana. Taitoliitolla on tärkeä rooli käsityötoimialan kehittämisessä. Toiminta-ajatuksena on käsityökulttuurin edistäminen taitona ja elinkeinona. (Taitoliitto, n.d.-a)

Taitoliiton Vuoden käsityötekniikka 2021 oli parsiminen ja paikkaus. Tällä valinnalla Taitoliitto halusi avata keskustelua tekstiilien laadusta ja kestävydestä yleensä. Korjaaminen ja tuotteiden eliniän jatkaminen liittyy ajankohtaiseen tarpeeseen vähentää tekstiilien tuotantoa ja tekstiilijätettä. Vaatteen käyttöiän pidentäminen näkyy suoraan sen aiheuttaman hiilijalanjäljen pienenemisenä. Korjausta ei tarvitse piilottaa, vaan sillä voi myös koristella vaatetta. Näin parsiminen korjaa ei pelkästään reikiä, vaan myös tuotteen ulkoasua ja samalla pidentää vaatteen ikää. (Taitoliitto, n.d.-b) Vuoden käsityötekniikka 2022 värjäys luonnonväreillä jatkaa samaa kestävä kehityksen teemaa. Tänä päivänä merkittävä syy kotivärjykseen luonnon väriaineilla on kokonaisvaltaisen luontoelämyksen liittäminen käsityöharrastukseen sekä halu vähentää omien tekstiilien kemikaalikuormaa (Taitoliitto,

n.d.-b). Valinnalla halutaan herättää keskustelua tekstiilien ja materiaalien vastuullisuudesta ja niiden ympäristövaikutuksista. (Taitoliitto, n.d.-b)

Taitoliitto valitsi ensimmäisen kerran Vuoden käsityötekniikan vuonna 2017 ja tekniikka oli makramee. Sen jälkeen Vuoden käsityötekniikoiksi on valittu kirjonta (2018), kudonta (2019) ja vuoleminen (2020). (Taitoliitto, n.d.-b)

Vuoden käsityötekniikkavalinnat on hyvä tapa saada ihmiset innostumaan ja kiinnostumaan eri käsityötekniikoista. Tällä tavalla Taitoliitto tuo osaltaan käsityöperinnettä nykyaikaan kohti tulevaisuutta. Perinne elää.

6.3 Yhteiskehittäminen

Yhteiskehittäminen on ihmisten välistä tavoitteellista yhteistyötä. Sitä voidaan tehdä missä tahansa fyysisessä tai virtuaalisessa yhteisössä. Tasavertainen osallistuminen, osallistujien erilaisten tavoitteiden tunnistaminen yhteisten tavoitteiden rinnalla, tekemällä eteneminen, oikeanlaiset tilat ja ohjaus sekä tieto, että yhteiskehittäminen saa aikaan monenlaisia tunteita ovat yhteiskehittämiseen kuuluvia tunnusmerkkejä. (Aaltonen;Hytti;Lepistö;& Mäkitalo-Keinonen, 2016)

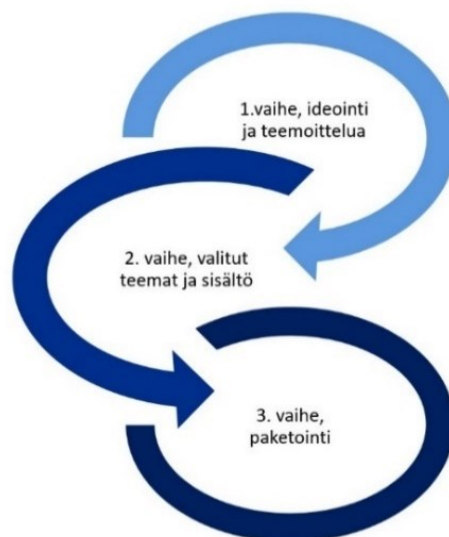
Keväällä 2021 tehdyssä täydennyskoulutuskyselyssä 15 alalla toimivaa artesaania ilmoitti kiinnostuksensa yhteiskehittämiseen. Tässä kohtaa vastaus ei sitonut heitä vielä mihinkään. Syksyllä 2021 heitä lähestyttiin sähköpostilla ja varmistettiin, ketkä olivat edelleen kiinnostuneita olemaan mukana. 10 henkilöä ilmoitti kiinnostuksensa ja lopullisessa kokoonpanossa oli yhdeksän yhteiskehittämisestä kiinnostunutta henkilöä.

Yhteiskehittämisen etuja ovat kaikkien osapuolien vahva sitoutuminen niin palvelun kehittämiseen kuin sen tuottamiseen (Tuulaniemi, 2016, s. 117). Yhteiskehittämiseen osallistujat olivat Pirkanmaalta, Uudeltamaalta ja Pohjois-Karjalasta. Ryhmässä oli alan

yrittäjiä ja ohjaajia, joiden asiakaskuntana olivat niin lapset, nuoret kuin ikä-ihmiset ja erityisryhmät. Osallistujat olivat laajalta alueelta, siksi yhteiskehittämisympäristöksi valikoitui Teams. Toiseksi, kaikki olivat käyttäneet Teams:ia, joten sen käyttö oli kaikille jollakin tapaa tuttua. Dokumentoinnin välineinä olivat Miro ja Jamboard. Miro on verkkopohjainen valkotalu, jonka koko on ääretön. Se toimi hyvänä työkaluna prosessin ideointivaiheessa. Jamboard on maksuton Googlen tuoteperheen digitaalinen kirjoitustaulu, ja se toimi hyvänä työkaluna prosessin jäsenysvaiheessa ja siitä eteenpäin. Ryhmälle perustettiin myös oma WhatsApp-ryhmä tiedottamista varten. Ryhmä tapasi Teams:ssa kerran viikossa yhteensä viisi kertaa viikoilla 42–46.

Yhteiskehittämisessä käytettiin Me – We – Us -menetelmää, jota toistettiin We – Us -osioilta. Tämän jälkeen aineisto esiteltiin tilaajalle, jonka jälkeen yhteiskehittämistä ja täydennyskoulutustarjonnan kehittämistä jatkettiin osallistamalla kehittämiseen alan opettajia ja näin saatiin aikaan karkea konsepti täydennyskoulutustarjonnasta. Kaaviossa 6 on esiteltyä yhteiskehittämisen prosessi.

Kaavio 6 Yhteiskehittämisen prosessi

Ensimmäinen vaihe, ideointi ja teemoittelu, sekä toinen vaihe, valitut teemat ja sisältö, tehtiin alalla toimivien artesaanien kanssa. Kolmas vaihe, täydennyskoulutuksen tarjonta (paketointi), tehtiin tilaajan henkilöstön, Ikatlan alan opettajien kanssa.

6.3.1 Me – We – Us -menetelmä

Me – We – Us -menetelmä on kolmiosainen menetelmä, jonka tarkoituksena on saada kaikki osallistumaan. Ensimmäinen vaihe on yksilötyöskentely (Me). Seuraava vaihe on pienryhmätyöskentely (We) ja viimeisenä vaiheena on koko ryhmän työskentely (Us). (Kantojärvi, 2017, s. 54)

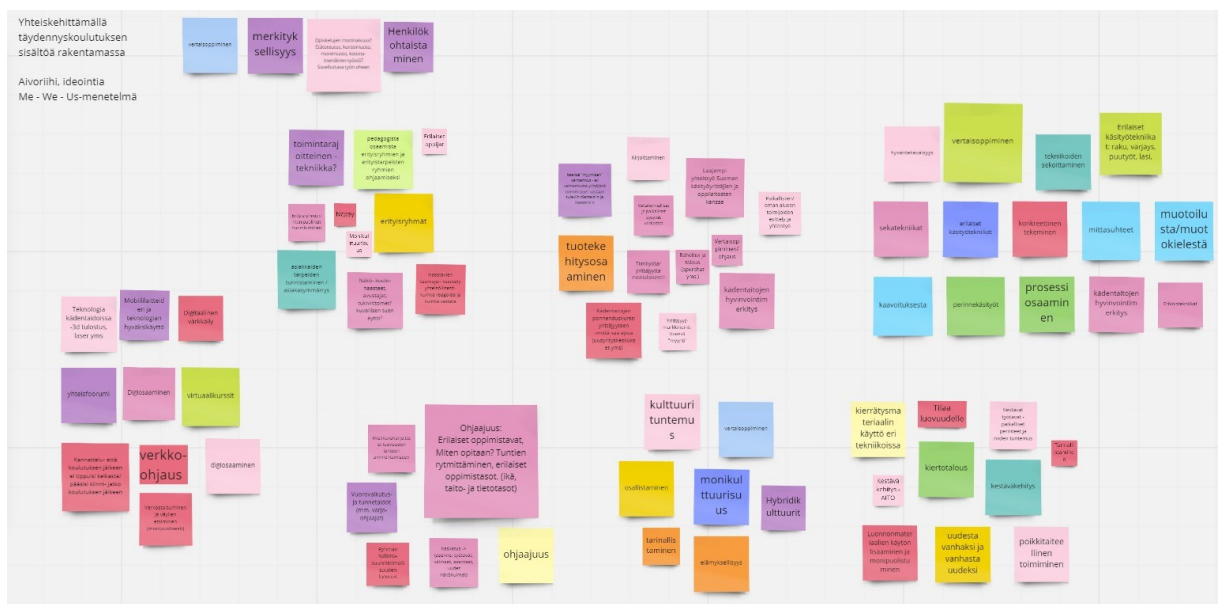
Yksilötyöskentelyssä (Me) osallistujille annettiin ennakkotehtäväksi kirjata ylös, minkälaista sisältöä itse kukin haluaisi täydennyskoulutukseen ja täydennyskoulutuksen olevan riippumatta siitä, onko itsellä juuri tällä hetkellä siihen tarvetta. Työskentelyä jatkettiin ensimmäisellä tapaamiskerralla aktivoivalla luennolla. Aktivoiva luento on menetelmä, jonka perusideana on tehostaa oppimista aktivoimalla osallistujia eri tavoin luennon aikana. Menetelmä sisältää ajatuksen siitä, että oppiminen on aktiivinen prosessi, jota edistetään luomalla vuorovaikutusta ja työskentelyä hyvässä ilmapiirissä. (Tevere, n.d.) Tässä tavoitteena oli hyödyntää aktivoiva luento-menetelmää jatkamalla yksilötyöskentelyä (ennakkotehtävä) niin, että osallistujat poimivat ja kirjasivat ylös luennon aiheista nousseita asioita, mitä he kokivat sopivan täydennyskoulutuksen sisällöksi. Luento koostui kappaleesta 4.3.1 Tulevaisuuden osaamistarpeet ja kappaleen 6.2 Tulevaisuusnäkökulmia yhteiskehittämiseen sisällöistä sekä kyselyn tuloksista. (Liite 3)

Pienryhmätyöskentelyssä (We) ryhmä jaettiin Teams:ssa kahteen ryhmätilaan (4 + 5). Dokumentoinnin välineenä käytettiin tässä vaiheessa Miro:ta, joka on verkkopohjainen ääretön valkotaulu. Ennen varsinaista pienryhmätyöskentelyyn ryhtymistä käytiin läpi Miron työkalut ja toimintaperiaatteet. Sovittiin, että käytetään valkotaulussa olevaa muistilappu-

työkalua asioiden ylöskirjaamiseen. Ryhmätyöskentelyssä jokainen sai esitellä omia ajatuksiaan ja ideoitaan. Periaatteena oli, että kaikki ideat, mitä nousi esille pyrittiin laittamaan muistilapulle valkotauluun. Hyväksi käytännöksi osoittautui se, että yksi toimi ryhmässä kirjurina. Virtuaalisen valkotaulun hyviä puolia tässä oli se, että molempien ryhmien muistilaput tulivat näkyviin samalle taululle. Tästä oli hyvä jatkaa koko ryhmänä.

Koko ryhmänä työskentelyssä (Us) ryhmät esittelivät aikaansaannoksensa. Tämän jälkeen muistilappuja ja niihin kirjattuja ideoita ja asioita lähdettiin yhdessä tutkimaan ja tarkastelemaan tarkemmin. Muistilappuja lajiteltiin sillä perusteella, että samaa aihetta sisältävät kuvaukset/ideat/asiat laitettiin yhteen. (Kuva 1)

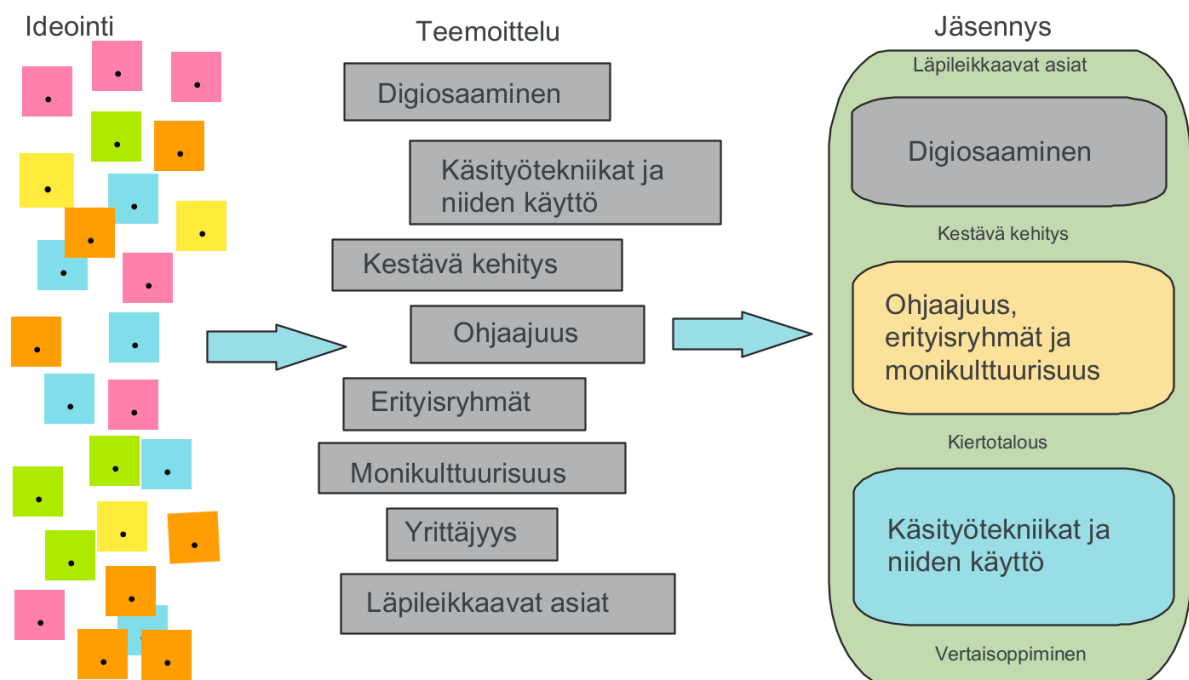
Kuva 1 Ideoiden lajittelu

Työskentelyä jatkettiin ryhmittelyn parissa. Ryhmittelyn tuloksena saatiin kahdeksan teemoiteltua ryhmää. Teemat olivat digiosaaminen, käsityötekniikat ja niiden käyttö, kestävä kehitys, ohjaajuus, erityisryhmät, monikulttuurisuus, yrittäjyys ja läpileikkaavat asiat. (Liite 4)

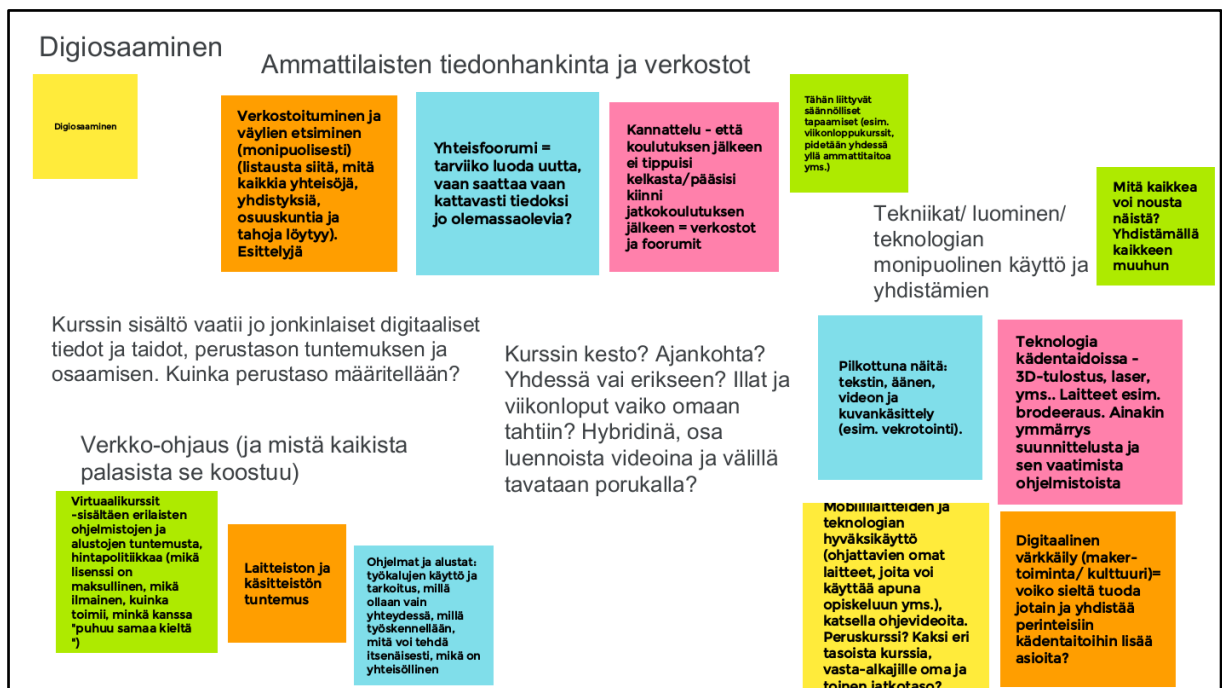
Teemoittelun jälkeen seuraava vaihe oli päättää, mitkä teemat valitaan jatkokehittelyyn eli mitkä teemat koettiin tärkeiksi nostaa mahdolliseksi täydennyskoulutustarjonnaksi tässä kohtaa. Sitä ennen tarkasteltiin ja keskusteltiin koko ryhmänä teemoista, miltä ne vaikuttivat, oliko jotkut teemat yhdistettävissä, ja oliko joku liitettävissä kaikkiin. Tässä kohtaa yhdistyivät ohjaajuus, erityisryhmät ja monikulttuurisuus yhdeksi yhteiseksi teemakokonaisuudeksi. Ryhmän mielestä erityisryhmät ja monikulttuurisuus -teemoissa esiintyi asioita, jotka nähtiin olevan osa ohjaajuutta tai liitettävän ohjaajuuteen. Toinen iso oivallus oli, että kestävä kehitys nähtiin kaikkia läpi leikkaavana asiana, ja sitä ei näin ollen haluttu pitää erillisenä teemana. Yrittäjyys-teema koettiin tässä kohtaa isoksi ja omaksi kokonaisuudeksi, josta on paljon koulutustarjontaa. Siksi se jätettiin tässä kohtaa jatkokehittelyn ulkopuolelle. Jatkokehittelyyn valikoitui kolme teemaa, jotka olivat digiosaaminen, ohjaajuus, erityisryhmät ja monikulttuurisuus sekä käsityötekniikat ja niiden käyttö. Kuvassa 2 näkyy kiteytettynä Me – We – Us -menetelmän eteneminen ja tulos.

Kuva 2 Me – We – Us -menetelmän prosessi ja tulos

Tämän jälkeen kehittämistä jatkettiin pienryhmätyöskentelynä (We). Ryhmiä muodostettiin kolme valittujen teemojen mukaisesti. Yhteiskehittämiseen osallistujilla oli mahdollisuus valita oman mielenkiinnon mukaan, mitä teemaa he haluavat lähteä jatkokehittämään ja tuottamaan aiheisältöä täydennyskoulutustarjontaan. Valinta kävi vaivatta ja ryhmät saatiin muodostettua. Työn tekijä osallistui jokaisen ryhmän keskusteluun ja työskentelyyn siirtymällä ryhmätilasta toiseen Teams:ssa. Dokumentoinnin välineeksi oli tässä kohtaa vaihtunut Jamboard. Tämä työkalu toimi hyvin tässä kohtaa, koska jokainen ryhmä sai työstää Jamboard:ssa omaa teemaansa omalle kirjoitustaululle/-tauluilleen, ja samalla koostui yhteinen kirjoitustaulujen kokonaisuus. Pienryhmätyöskentelyn jälkeen siirryttiin tarkastelemaan aikaansaannoksia koko ryhmänä (Us). Ryhmät esittelivät tuotoksensa, joita käytiin vielä yhdessä läpi ja tehtiin tarkennuksia ja lisäyksiä.

Kuva 3 Digiosaamisen aiheisältöjä

Digiosaamiseen liittyvä sisältö ryhmiteltiin kolmeen aihe-alueeseen, joista haluttiin täydennyskoulutusta (Kuva 3). Ensimmäinen alue oli ammattilaisten tiedonhankinta ja verkostot, toisena alueena verkko-ohjaus ja kolmantena alueena tekniikat / luominen / teknologian monipuolinen käyttö ja yhdistäminen. Ammattilaisten tiedonhankinta ja verkostot osuutta purettaessa siinä tavoiteltiin ajatusta, että täydennyskoulutuksen yksi sisältö olisi, että sen yhteydessä rakennetaan yhteistä foorumia/tietopankkia, josta on saatavilla muun muassa hyödyllisiä linkkejä, tietoa ja yhteyksiä. Keskusteltaessa aiheesta enemmän tultiin siihen tulokseen, että tämä on asia, joka sisältyy täydennyskoulutukseen yleensä ja on sen yksi tavoite; osallistujat verkostoituvat keskenään, jakavat tietoa, linkkejä ja ennen kaikkea ovat tärkeä ammatillinen tukiverkosto toisillensa jatkossa.

Verkko-ohjauksessa nostettiin esiin digivälineet ja niiden käyttö ohjaustyössä. Monille on korona-aikana tullut tutuiksi erilaiset keskustelupohjaiset ryhmätyövälineet, joissa työskennellä, esimerkkeinä Teams ja Zoom. Tästä aihe-alueesta haluttiin syvällisempää tietoa, ja osaamista mahdollisista käytettävistä virtuaalityökaluista sekä laitteiston ja käsitteistön tuntemusta.

Tekniikat / luominen / teknologian monipuolinen käyttö ja yhdistäminen -alueelta nostettiin tekstin, äänen, videon ja kuvankäsittely. Nämä ovat hyviä yksittäisiä ja tärkeitä asioita, joissa kuka tahansa voi syventää omaa osaamistaan tarpeensa mukaan, ja siksi myös oivallisia aiheita täydennyskoulutustarjontaan. Mitä on teknologia kädentaidoissa?

Täydennyskoulutusta haluttiin muun muassa 3D-tulostuksesta ja lasertulostuksesta: tieto-taitoa suunnittelussa huomioitavista asioista, suunnitteluohjelmista ja tieto-taitoa itse tulostukseen liittyvistä ohjelmista ja laitteista. Esiin tuotiin myös digitaalinen värkkäily, maker-kulttuuri, miten sen toiminta-ajatusta voitaisiin yhdistää kädentaitoihin tai hyödyntää täydennyskoulutuksen sisällössä.

Kuva 4 Ohjaajuus, erityisryhmät ja monikulttuurisuus, aihesisältöjä 1/2

Ohjaajuus & Erityisryhmät & Monikulttuurisuus

luento, sen jälkeen keskustelua/vertaisoppiminen

- monikulttuurisuus ja kulttuurien tuntemus
- ennakkoesimerkkien pohjalta

pienryhmissä tekemisen kautta/toiminnan kautta erityisryhmien monipuolinen huomioiminen

- suunnitellaan toiminta erityisryhmän tarpeet huomioon ottaen/tekniikka
- Nepsy-oppijat, erilaiset oppijat, toimintarajoitteiset; liikunta-, näkö- ja kuulohaasteet, muistisairaat, kulttuurien kirjo
- vertaisoppiminen

vuorovaikutus ja tunnetaidot

- luento ja keskustelua saadusta esimerkitapauksesta pienryhmissä; ryhmätöiden purku
- asiakastarpeiden tunnistaminen ja asiakasymmärrys
- erityisryhmien monipuolinen huomioiminen
- ryhmän hallinta; ohjaajuus ja erilaiset oppimistyyli.

Kuva 5 Ohjaajuus, erityisryhmät ja monikulttuurisuus, aihesisältöjä 2/2

Tarinallistaminen ja tunnetaidot

- mielikuvaharjoitteet luovuudenlähteen ammentamiseen
- elämyksellisyys ja tarinallistaminen
- vuorovaikutus- ja tunnetaidot

Kuvissa 4–5 on esiteltyinä ohjaajuus, erityisryhmät ja monikulttuurisuus -osion aiheisältöjä. Tietoa haluttiin erityisryhmistä/erilaisista oppijoista ja monikulttuurisessa ympäristössä työskentelemisestä ja niihin kytkeytyvistä asioista, sekä pedagogiseen osaamiseen työskennellessä ko. ryhmien parissa. Tieto-osuus voisi olla esimerkiksi luento aiheesta, jonka jälkeen aiheesta käytäisiin keskustelua joko koko ryhmänä tai pienemmissä ryhmissä riippuen osallistujamäärästä (kuva 4). Toisena ehdotuksena oli, että täydennyskoulutuksessa lähestyttäisiin erityisryhmäteemaa konkreettisen toiminnan kautta suunnittelemalla ja toteuttamalla ja tuottamalla aineistoa huomioiden ko. erityisryhmä/-t. Kerätty tieto, tehdyt tuotokset ja saatu kokemus jaettaisiin. Keskustelut ja jakaminen osana täydennyskoulutuksen sisältöä pidettiin tärkeänä. Niissä opitaan toisilta ja kuullaan toisten kokemuksia ja jaetaan omia ja opitaan itsestä. Samalla tiedostetaan oma kokemuspinta asiaan ja vahvistetaan omaa osaamista. Vertaisoppiminen ja sen merkitys ja hyödyntäminen koettiin suureksi. Aiheisällöissä nousi esiin myös vuorovaikutus ja tunnetaidot; ryhmän hallintaan liittyvät asiat, erilaiset oppimistyyli, sekä tarinallistaminen ja tunnetaidot; mielikuvaharjoitteet luovuuden lähteen ammentamiseen (kuva 5).

Kuva 6 Käsiyötekniikat ja niiden käyttö, aiheisältöjä

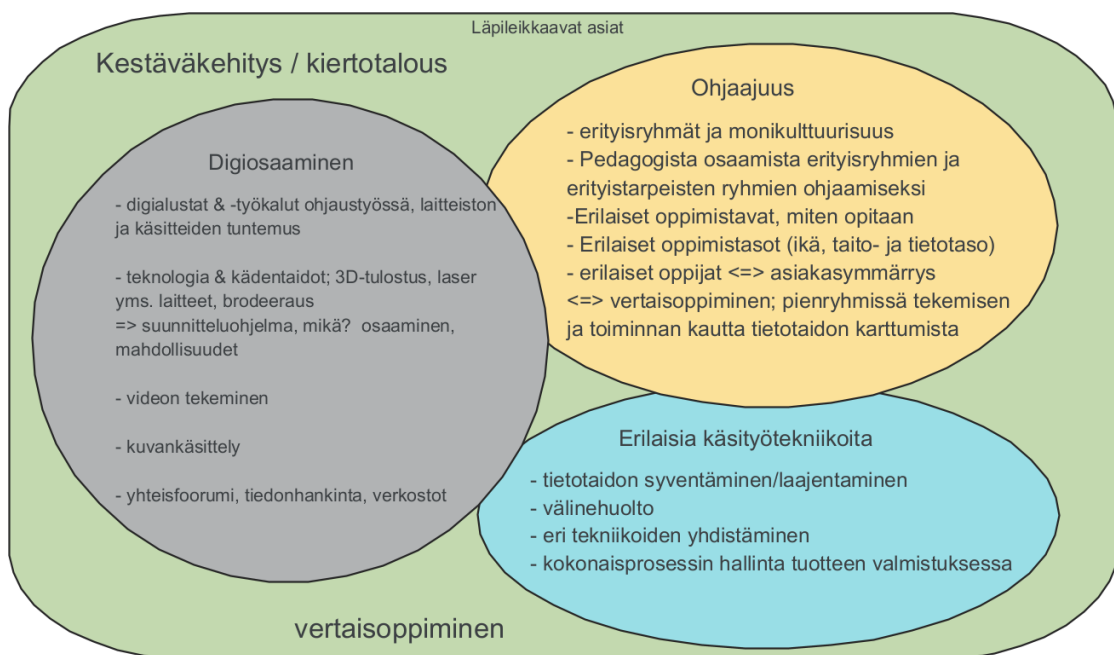
Käsiyötekniikat ja niiden käyttö		
Teoria/tekniikat	Kurssin aihe	Kokonaisprosessin hallinta tuotteen valmistuksessa
Perspektiivi	Perinnekäsityöt: Kinnasneulatekniikka, Nauhapirta, Kirjonta	
Kaavoitus ja mittasuhteet	Puutyöt: sorvaus, puupiirros, reliefi	
3D mallinnus	Lasityöt: Tiffany, Lasin koristelu hiekkapuhaltamalla	
Sekatekniikat	Monotypia, kuvansiirto eri materiaaleille	
Vanhanajan menetelmät	Värjäys, luonnonkasveilla, maustevärjäys, aurinkovärjäys	
Muotoilu	Käsinkaiverus Taidekäsityöt	
välinehuolto	Kierrätysmateriaali kurssi	
	Raku ja savityöt	

Käsityötekniikoissa aiheisällöiksi tuotiin laaja skaala erilaisia tekniikoita perinne- ja käsitöistä kuvansiirtoon eri materiaaleille (Kuva 6). Kiinnostus oppia uusia tekniikoita tai syventää omaa osaamista on suuri. Tässä kohtaa keskusteltiin myös, että aiheena voisi olla eri tekniikoiden yhdistely. Tekniikoiden lisäksi haluttiin tietoa välinehuollosta, muotoilusta, ompeluun liittyen kaavoituksesta ja mittasuhteista sekä tuotevalmistukseen liittyen valmistusprosessista.

6.3.2 Tilaaajan näkemykset ja arviointi

Yhteiskehittämisen menetelmä ja prosessi (kuva 2), saadut tuotokset (kuvat 3–6) ja niistä tehty tiivistelmä (kuva 7) esiteltiin tilaajalle 27.11.2021.

Kuva 7 Tiivistelmä yhteiskehittämisen tuotoksista

Tapaamisessa käytiin keskustelua ja arvioitiin aikaansaatuja tuloksia. Tässä kohtaa otettiin esiin täydennyskoulutustarjonnan rakenne, miten tarjonta halutaan tuoda esille.

Ensimmäisenä vaihtoehtona oli muodostaa täydennyskoulutustarjonta yksittäisistä, erillisistä kursseista, jolloin hakija voi valita, osallistuuko yhteen vai useampaan kurssiin. Toisena vaihtoehtona oli tarjota yksi iso/laaja täydennyskoulutuskokonaisuus, jolloin osallistuja sitoutuu koko kokonaisuuteen ja sen suorittamiseen. Aiheesta puhuttiin myös yhteiskehittämisessä mukana olleiden kanssa, ja he kannattivat ensimmäistä vaihtoehtoa. Yksittäisiin, lyhyisiin kursseihin on helpompi sitoutua työn ohessa, ja järjestellä omaa aikaansa. Tilaaja päätyi näiden kahden vaihtoehdon yhdistelmään, niin että yksittäiset kurssit tarjotaan saman nimikkeen alla ja hakijalla on mahdollisuus valita, osallistuuko yhteen vai useampaan osioon. Tavoitteena oli, että tehdään sisällöllisesti niin kiinnostava, että hakijat/osallistujat valitsevat koko paketin.

Täydennyskoulutukselta haluttiin, että se tarjoaa jotain sellaista, mitä ei normaaliin tutkintoperusteiseen koulutukseen sisälly käsityön ohjaustoiminnan osaamisalalla.

Perustutkinto-opinnoissa tutkinnon suorittaja saa valmiudet suunnitella ja toteuttaa erilaisia kädentaitojen kursseja. Opintojen aikana työskennellään mm. puun, tekstiilin, keramiikan ja lasin parissa unohtamatta kiertotaloutta. Lisäksi saadaan kokemusta ja taitotietoa asiakaslähtöisyydestä, asiakastöistä, palvelujen tuotteistamisesta, myyntitapahtumien toteuttamisesta sekä valmiuksia yrittäjänä toimimiseen. Toiseksi haluttiin, että työssäkäyvä saa täydennyskoulutuksesta sellaista lisäarvoa, että hän kokee saavansa jotain uutta.

Täydennyskoulutustarjonnassa päätettiin viedä eteenpäin digiosaamista, joka täydentää hyvin perustutkinnossa saatuja tietoja ja taitoja. Digiosaamisesta nostettiin digialustat ja -työkalut ohjaustyössä, laitteiston ja käsitteiden tuntemus, videon tekeminen sekä teknologia ja kädentaidot; 3D-mallintaminen ja tulostus ja laserleikkaus ja -kaiverrus. Yhteiskehittämistä jatkettiin tämän jälkeen tilaajan henkilökunnan, alan opettajien kanssa.

6.3.3 Täydennyskoulutustarjonnan paketointi alan opettajien kanssa

Täydennyskoulutuksen sisällöstä oltiin yhteydessä kolmeen opettajaan, joilla oli asiantuntemusta valittuihin aiheisiin. Heitä lähestyttiin asiassa sähköpostilla ja sovittiin Teams-palaverit jokaisen kanssa erikseen. Kaksi Teams-palaveria pidettiin joulukuussa 2021 ja yksi tammikuussa 2022. Tapaamisissa keskusteltiin ja luotiin raameja täydennyskoulutuksen osa-aluiden sisältöihin, lähi- ja/tai etäpäivien lukumääriin, kurssien kokonaiskestoihin ja maximi osallistujamääriin.

Tämän jälkeen aineisto käytiin läpi työn tilaajan ja toisen käsityön ohjaustoiminnan osaamisalan opettajan kanssa. Huomattiin, että myös kokonaisuudella tulee olla tavoitteet, ei ainoastaan yksittäisellä kurssilla. Samassa yhteydessä keskusteltiin täydennyskoulutuksen aloitusajankohdasta. Aloitusajankohtaa mietittiin suhteessa tutkintotavoitteiseen koulutustarjontaan ja siinä oleviin aloituksiin sekä siihen, milloin aikaisintaan täydennyskoulutus voidaan aloittaa. Tavoitteeksi aloitukselle laitettiin vuoden 2023 alkupuoli.

7 Tulokset

Yhteiskehittämisessä nousi kolme teemaa, jotka tunnistettiin tärkeiksi täydennyskoulutuksen sisällöiksi. Teemat olivat digiosaaminen, ohjaajuus, erityisryhmät ja monikulttuurisuus sekä käsityötekniikat ja niiden käyttö. Näistä digiosaaminen valittiin eteenpäin vietäväksi, koska se tarjoaa tässä ajassa ajankohtaista osaamista ohjaajille ja toiseksi se täydentää hyvin perustutkinnossa saatuja tietoja ja taitoja.

Opinnäytetyön tuloksena syntyi karkea konsepti täydennyskoulutustarjonnasta digiosaamisen osaamisalueelta (Kuva 8). Täydennyskoulutustarjonnan kokonaisuudeksi tuli Kädentaitojen ohjaus ja teknologia. Kokonaisuus sisältää kolme itsenäistä kurssia:

Digivälineet haltuun verkko-ohjauksessa, Videointi – Videon tekeminen ja Laserleikkaus ja -kaiverrus & 3D-mallintaminen ja tulostus.

Kuva 8 Täydennyskoulutustarjonta

Hakija voi osallistua yhdelle, kahdelle tai kaikille kolmelle kurssille. Kokonaisuuden käytyään osallistuja/opiskelija osaa verkkotyöskentelytaidot, osaa tuottaa ohjaukseen verkossa käytettävää materiaalia, osaa dokumentoida valmistusprosessia ja osaa hyödyntää teknologiaa osana kädentaitoja. Kohderyhmäksi valikoitui kädentaitajat/pienyrittäjät, ohjaajat ja toimialasta kiinnostuneet ihmiset.

Yksittäisten kurssien kurssikuvaukset (tavoitteet, sisältö, kesto, toteutus) ovat työn tekijällä ja työn tilaajalla. Lopulliset, yksityiskohtaisemmat tiedot kurssien sisällöistä, kestoista ja toteutustavoista sekä täydennyskoulutustarjonnan lanseeraus ovat tämän opinnäytetyön ulkopuolella.

8 Johtopäätökset ja pohdinta

Työelämän murros etenee nopeasti ja edellyttää uusien taitojen omaksumista ja kouluttautumista koko työuran ajan. Oikein suunnattu täydennyskoulutus auttaa vastaamaan osaamistarpeiden muutokseen. Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, minkälaista täydennyskoulutusta kädentaitojen ohjaajat tarvitsevat ja mistä elementeistä täydennyskoulutus voisi muodostua.

Työelämän muuttuvat tarpeet tunnetaan parhaiten työelämässä. Vastauksia tutkimuskysymyksiin lähdettiin siksi hakemaan käsityön ohjaustoiminnan osaamisalalta valmistuneiden artesaanien kautta. Tutkimusmenetelmäksi valikoitui palvelumuotoilu, koska siinä palvelun käyttäjä on sekä kehittämisen lähtökohta että aktiivinen osallistuja.

Työ eteni palvelumuotoilun ja muotoiluajattelun prosessin tuplatimanttiprosessimallin mukaisesti. Asiakasymmärrystä haettiin ensimmäisessä vaiheessa tekemällä käsityön ohjaustoiminnan osaamisalalta valmistuneille artesaaneille webropol-kysely. Kyselyn piiriin kuului 79 artesaania. Kyselyyn vastasi yhteensä 58 henkilöä (n. 74 %). Kysely antoi hyvän kuvan artesaanien sijoittumisesta työelämään ja kartoitti, mitä täydennyskoulutusta he kokevat tarvitsevansa.

Toisessa vaiheessa selvitettiin yhteiskehittämällä, mitä elementtejä/teemoja täydennyskoulutuksen pitäisi sisältää. Yhteiskehittämiseen osallistui opinnäytetyön tekijän lisäksi yhdeksän työelämässä olevaa alan artesaania. Yhteiskehittämisessä sovellettiin Me – We – Us -menetelmää. Menetelmä vei työtä hyvin eteenpäin ja tieto jalostui joka vaiheessa. Lopputulokseksi jäsenyi kolme teemaa, jotka olivat digiosaaminen, ohjaajuus, erityisryhmät ja monikulttuurisuus sekä käsityötekniikat ja niiden käyttö.

Opinnäytetyön tekijä ja työn tilaaja (Sasky/Ikata) valitsivat tämän työn puitteissa jatkokehittelyyn digiosaamisen. Siihen päädyttiin, koska täydennyskoulutukseen haluttiin

saada tarjolle osaamista, jota normaali tutkintoperusteinen koulutus ei sisällä ja joka tuottaa lisäarvoa työelämässä toimiville kädentaitojen ohjaajille. Yhteiskehittämisen tuottamien muiden teemojen aineistoa voidaan hyödyntää jatkossa, kun täydennyskoulutustarjontaa halutaan lisätä.

Opinnäytetyön tekeminen sattui osumaan poikkeukselliseen ajankohtaan, koronapandemian aikaan. Pandemian takia määrätyt rajoitukset pakottivat myös kädentaitojen ohjaajat ottamaan nopean digiloikan, ja uusi digitaalinen ympäristö toteuttaa kurseja ja opetusta avautui vauhdilla. Digitaalisten taitojen tärkeyden korostuminen linjasi osaltaan myös opinnäytetyön tuloksia, ja siksi Sasky/Ikatan tulevilla täydennyskoulutustarjonnalla halutaan vahvistaa työelämässä toimivien ohjaajien verkkotyöskentelytaitoja, antaa välineitä digimateriaalin tuottamiseen sekä osaamista teknologian hyödyntämiseen osana kädentaitoja. Täydennyskoulutus tarjoaa osallistujille hyvän foorumin pysähtyä hetkeksi pohtimaan yhdessä omaa työtä ja osaamista osana laajempaa yhteiskunnallista kontekstia.

Digitaalisuus on mahdollisuus oppilaitokselle myös pandemian jälkeen, koska etäopetus laajentaa potentiaalista asiakaskuntaa merkittävästi verrattuna perinteiseen, kokoaikaista läsnäoloa edellyttävään lähiopetukseen. Täydennyskoulutusta on mahdollista toteuttaa joko kokonaan lähiopetuksena, etänä, näiden yhdistelmänä tai ns. hybridimallilla.

Vaikka työn aihetta lähestyttiin Ikatalta käsityön ohjaustoiminnan osaamisalalta valmistuneiden artesaanien kautta, täydennyskoulutustarjonnan kohderyhmä on laajempi. Kohderyhmänä ovat kädentaitajat/yrittäjät, ohjaajat ja toimialasta ja aiheesta kiinnostuneet. Työn tekijä näkee, että käsityön osaamisalalle suunnattu täydennyskoulutustarjonta sopii myös Ikatan muilta osaamisaloilta valmistuneille artesaaneille. Täydennyskoulutus tarjoaa heille yksilöllisiä opintopolkuja ja mahdollisuuksia sijoittua työelämään.

Tämä opinnäytetyö tarjosi tekijälle näköalapaikan koulutuskentän/osaamiskentän tarkasteluun. Tekijälle muodostui käsitys siitä, mitä työelämän murros omassa työkentässä

tarkoittaa. Käytännön opetustyötä selkeyttää, kun hahmottaa koulutuksen taustalla olevan kokonaiskuvan ja tavoitteet. Työssä tapahtuvat muutokset on helpompi käsitellä ja ottaa vastaan, kun tiedostaa, mihin isompaan kuvaan muutokset liittyvät.

Työn tietoperustaan tutustuminen avasi käsitystä työn murroksesta sekä osaamisen ja jatkuvan oppimisen merkityksestä. Opinnäytetyö vahvisti tekijän näkemystä siitä, että täydennyskoulutustarjontaa on tärkeä kehittää tutkintotavoitteisen koulutuksen rinnalle.

Tekijä koki kiinnostavana myös aikamme megatrendeihin ja niistä johdettuihin tulevaisuuden visioihin perehtymisen sekä sen miettimisen, mitä ne tarkoittavat kädentaitojen ohjaamisen näkökulmasta. Tulevaisuusosaaminen voisi jatkossa olla täydennyskoulutuksen yksi aihe, jonka voisi toteuttaa esimerkiksi seminaaripäivänä tai webinaarina.

Muuttuva työelämä ja yhteiskunta edellyttävät jatkuvaa osaamisen kehittämistä ja päivittämistä. Tämä opinnäytetyö oli osaltaan tekijän oman osaamisen kehittämistä ja päivittämistä. Digiympäristössä tapahtunut yhteiskehittäminen pakotti tekijän ottamaan haltuun erilaisia digitaalisia dokumentoinnin työvälineitä sekä kehittämään ja vahvistamaan niin ohjaustaitojaan kuin kommunikointi- ja yhteistyötaitojaan virtuaalisessa ympäristössä. Tässä kohtaa opinnäytetyötä ja opintoja työn tekijä voi hyvillä mielin siteerata työnsä nimeä: ”Eläköön elinikäinen oppiminen!”

9 Kiitokset

Työn tekijä haluaa esittää isot kiitokset henkilöille, jotka osallistuivat yhteiskehittämiseen:

Ahola, Sanni

Hätönen, Johanna

Immonen, Asta

Kalenius, Merja

Kivimäki, Sari

Laine, Kirsi

Malinen, Katja

Peltonen, Sari

Saarela, Paula

Jokaisen teidän työpanos oli merkittävä. Oli ilo työskennellä teidän kanssanne, ja huomata se sitoutuneisuus ja mielenkiinto yhteiskehittämiseen ja ammattialan kehittämiseen.

Kiitos teille!

Lähteet

- Aaltonen, S.;Hytti, U.;Lepistö, T.;& Mäkitalo-Keinonen, T. (4. 4. 2016). *Yhteiskehittäminen: kaikki siitä puhuu, mutta mitä se on ja miten siinä onnistua?* Haettu 17.11.2021 osoitteesta <https://www.utu.fi/fi/ajankohtaista/uutinen/yhteiskehittaminen-kaikki-siita-puhuu-mutta-mita-se-on-ja-miten-siina>
- Haapalainen A., Keltti P., Kuitu P., Pöntinen S., Saari M., Varjonen-Toivonen M., & Ylänen J. (2017). *Pirkanmaan alueellinen kulttuurihyvinvointisuunnitelma*. Kopio Niini Oy.
- Kantojärvi, P. (2017). *Fasilitointi luo uutta Menesty ryhmän vetäjänä* (3. p.). Helsinki: Alma Talent.
- Koivisto, M.;Säynäjäkangas, J.;& Forsberg, S. (2019). *Palvelumuotoilun bisneskirja* (2. painos p.). Alma Talent Oy.
- Kotimaisten kielten keskus. (n.d.). *Kielitoimiston sanakirja*. Haettu 4.2.2021 osoitteesta <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/#/t%C3%A4ydennyskoulutus?searchMode=all>
- Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT. (2. 6. 2021). *Työn murros 2021 tulokset*. Haettu 10.1.2021 osoitteesta Johdanto kunta-alan työn murroksen seurantaan ja yhteenvedo tuloksista: <https://www.kt.fi/tyon-murros/tulokset-2021>
- Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017. (ei pvm). Haettu 4.2.2021 osoitteesta Laki ammatillisesta koulutuksesta: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20170531>
- Meierkord, A.;& Vindics, A. (19. 2. 2020). *Continuous Learning in Working Life in Finland*. Haettu 23.2.2022 osoitteesta <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/2ffcffe6-en/index.html?itemId=/content/publication/2ffcffe6-en>
- Oksanen, K. (8. 6. 2017). *Valtioneuvoston tulevaisuusselonteon 1. osa Jaettu ymmärrys työn murroksesta, Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 13a/2017*. doi:<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-432-0>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. (04/2017-b). *Ammatillisen koulutuksen reformisanasto*. Haettu 13.2.2021 osoitteesta

<https://minedu.fi/documents/1410845/4586835/Reformisanasto/422f64af-4838-48c7-bff1-65baf0b48b48/Reformisanasto.pdf>

Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2018 -a). *Ammatillisen koulutuksen reformi, Taulukko: Mikä muuttuu koulutuksen järjestäjälle?* Haettu 13.2.2021 osoitteesta

<https://minedu.fi/documents/1410845/4297550/OKM+AKR+mika+muuttuu+jarjestaj+alle.pdf/43824d21-bf2a-4a57-a872-b3bcd3f01b67/OKM+AKR+mika+muuttuu+jarjestajalle.pdf>

Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2019:19). *Jatkuvan oppimisen kehittäminen, Työryhmän väliraportti*. Haettu 13.2.2021 osoitteesta

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161576/OKM_2019_19_Jatkuvan_oppimisen_kehittaminen.pdf

Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2021:10). *Opetus- ja koulutussanasto (OKSA), 2. laitos*.

Haettu 13.2.2021 osoitteesta

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162845/OKM_2021_10.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Opetus- ja kulttuuriministeriö. (n.d.). *Jatkuva oppiminen*. Haettu 10.1.2022 osoitteesta

<https://okm.fi/jatkuva-oppiminen>

Opetus- ja kulttuuriministeriö, uutiset. (4.6.2018). *Opetus- ja kulttuuriministeriön*

tulevaisuuskatsaus 2018: Osaavat ja luovat ihmiset ovat Suomen tärkein voimavara ja kilpailutekijä. Haettu 13.2.2021 osoitteesta <https://minedu.fi/-/opetus-ja-kulttuuriministerion-tulevaisuuskatsaus-2018-osaavat-ja-luovat-ihmiset-ovat-suomen-tarkein-voimavara-ja-kilpailutekija>

Opetushallitus. (2019:3-c). *OSAAMINEN 2035 Osaamisen ennakointifoorumin ensimmäisiä ennakointituloksia*. (S. Leveälahti;& K. Nyyssölä, Toim.) Haettu 13.10.2021 osoitteesta

<https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/osaaminen-2035>

Opetushallitus. (2019-a). *Osaamisen ennakointifoorumi - Osaamiskorttipakka*. Haettu 17.2.2021 osoitteesta

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/osaamiskortit_verkkoversio_1.pdf

- Opetushallitus. (n.d.-b). *Osaamisen ennakointifoorumi (Oef)*. Haettu 15.2.2021 osoitteesta <https://www.oph.fi/fi/palvelut/osaamisen-ennakointifoorumi-oef#eb9b5d06>
- Opetushallitus, uutiset. (19.9.2019-c). Haettu 16.2.2021 osoitteesta <https://www.oph.fi/fi/uutiset/2019/tulevaisuuden-osaamistarpeita-arvioitu-aloittain>
- Opintokeskus Sivis. (n.d.). *Osaamisen tunnistaminen*. Haettu 4.2.2022 osoitteesta
Osaaminen käsitteenä: <https://www.ok-sivis.fi/tunnista-ja-tunnusta-osaaminen/osaamisen-tunnistaminen.html>
- Sanastokeskus TSK. (n.d.). *TEPA-termipankki, Erikoisalojen sanastojen ja sanakirjojen kokoelma*. Haettu 13.2.2021 osoitteesta <https://termipankki.fi/tepa/fi/>
- Sasky / Ikaalisten käsi- ja taideteollisuusoppilaitos. (2021). *IKATA, SASKY KOULUTUSKUNTAYHTYMÄ IKAALISTEN KÄSI- JA TAIDETEOLLISUUSOPPILAITOS, esite*. Haettu 20.12.2021 osoitteesta <https://sasky.fi/oppilaitokset/ikaalisten-kasi-ja-taideteollisuusoppilaitos/>
- Sitra. (20.5.2019). *JATKUVAN OPPIMISEN RAKENTEITA MAAILMALLA, Tiivistelmä kansainvälisestä vertailusta, muistio*. Haettu 13.2.2022 osoitteesta <https://media.sitra.fi/2019/05/27150539/jatkuvan-oppimisen-rakenteita-maailmalla.pdf>
- Sitra. (Tammikuu 2019-a). *Heikot signaalit tulevaisuuden avartajina. Sitran selvityksiä 142*. (M. Dufva, Toim.) Haettu 18.10.2021 osoitteesta <https://www.sitra.fi/aiheet/heikot-signaalit/>
- Sitra. (Tammikuu 2020-b). *Megatrendit 2020. Sitran selvityksiä 162*. (M. Dufva, Toim.) Haettu 18.10.2021 osoitteesta <https://www.sitra.fi/julkaisut/megatrendit-2020/>
- Studentum.fi. (n.d.). *Ikaalisten käsi- ja taideteollisuusoppilaitos, Ikata*. Haettu 17.12.2021 osoitteesta <https://www.studentum.fi/koulutukset/sasky-koulutuskuntayhtyma/ikaalisten-kasi-ja-taideteollisuusoppilaitos-ikata/>
- Taitoliitto. (n.d.-a). *Taitoliitto*. Haettu 30.12.2021 osoitteesta <https://www.taito.fi/meista/taitoliitto/>

- Taitoliitto. (n.d.-b). *Vuoden käsityötekniikka..* Haettu 30.12.2021 osoitteesta
<https://www.taito.fi/toimintamme/vuoden-kasityotekniikka/>
- Tevere. (n.d.). *Aktivoiva luento.* Haettu 8.10.2021 osoitteesta <https://tevere.fi/aktivoiva-luento/>
- Tilastokeskus. (n.d.). *Tilastokeskus, Tietoa tilastoista, Käsitteet.* Haettu 13.2.2021 osoitteesta
https://www.stat.fi/meta/kas/elinikai_oppim.html
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (ei pvm).
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK). (2012). *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa.* (K. Varantola (pj.);V. Launis;M. Helin;S. Spoof;& S. Jäppinen (siht.), Toim.) Haettu 10.3.2021 osoitteesta
https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2019). *Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa.* Helsinki.
- Tuulaniemi, J. (2016). *Palvelumuotoilu* (3. p.). Helsinki: Talentum Pro.
- Valtioneuvosto. (17.12.2020). *Osaaminen turvaa tulevaisuuden. Jatkuvan oppimisen parlamentaarisen uudistuksen linjaukset. Valtioneuvoston julkaisuja 2020:38.*
 doi:<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-610-5>
- Valtioneuvosto. (21/2018). *Maailman osaavimmaksi kansaksi Opetus- ja kulttuuriministeriön tulevaisuuskatsaus.* Haettu 13.2.2021 osoitteesta <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-595-2>

Liite 1: Täydennyskoulutuskysely valmistuneille**Täydennyskoulutuskysely valmistuneille**

Tämä kysely on osa ylemmän ammattikorkeakoulun opinnäytetyötä, ELÄKÖÖN ELINIKÄINEN OPPIMINEN! Täydennyskoulutuksen suunnittelu tutkintotavoitteisen koulutuksen rinnalle Sasky / Ikaalisten käsi- ja taideteollisuusoppilaitoksessa (Ikata).

Kyselyllä kerätään tietoa, mihin Ikatalta valmistuneet kädentaidon ohjauksen artesaanit ovat sijoittuneet sekä selvitetään alalla toimivien kautta, minkälaista täydennyskoulutusta he tarvitsevat/haluaisivat oman työnsä tueksi. Alalla tässä tarkoitetaan työtä, jossa työtehtäviin kuuluu kädentaitojen ohjausta.

Samalla kyselyn kautta pyritään löytämään henkilöitä, jotka ovat kiinnostuneita lähtemään kehittämään ja vaikuttamaan täydennyskoulutuksen sisältöön.

Kiitos, kun osallistut!

1. Mistä ryhmästä olet valmistunut?

- Ohto11
- Ohto14
- Ohto16
- Ohto17ke
- Ohto17sy
- Ohto17talvi
- Ohto18sy
- OHTOetä

2. Mitä teet nyt?

- päätoimisessa työsuhteessa (vakituinen/määräaikainen), jossa työkuvaan kuuluu kädentaidon ohjausta
- osa-aikaisessa työsuhteessa, jossa työkuvaan kuuluu kädentaidon ohjausta
- vakinaisessa tai osa-aikaisessa työsuhteessa toisella alalla
- yrittäjänä kulttuurialalla
- yrittäjänä muulla alalla
- jatko-opinnoissa kulttuurialalla
- jatko-opinnoissa sosiaali- ja terveysalalla

- opiskelen muuta alaa
- työtön
- muu

3. Kerro lisää työstäsi ja työpaikastasi?

Mikä on asemasi:

Mikä on työpaikan toimiala:

Asiakaskunta:

Paikkakunta:

4. Minkälaisiin työnantajan tarjoamiin koulutuksiin olet osallistunut osaamisen ylläpitämiseksi viimeisen vuoden aikana?

5. Minkälaisiin koulutuksiin olet osallistunut työpaikan ulkopuolella osaamisen ylläpitämiseksi viimeisen vuoden aikana?

6. Minkälaisiin koulutuksiin olet osallistunut osaamisen ylläpitämiseksi viimeisen vuoden aikana?

--

**7. Minkälaista täydennyskoulutusta tarvitset/haluaisit ohjaustyösi tueksi?
(tässä täydennyskoulutuksella tarkoitetaan koulutusta, joka ei ole tutkintoon
tähtäävä)**

**8. Oletko kiinnostunut suunnittelemaan yhdessä täydennyskoulutuksen
sisältöä?
(tässä kohtaa kyllä-vastaus ei sido sinua vielä mihinkään)**

Kyllä

En

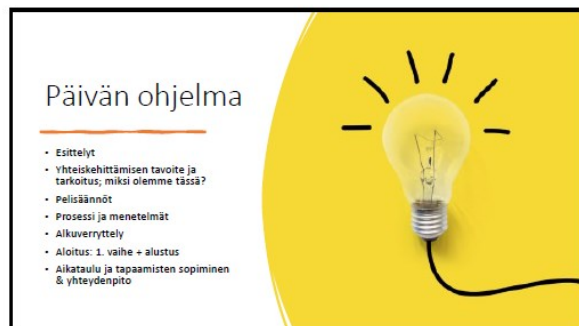
9. Laita yhteystietosi, niin tulen olemaan sinuun yhteydessä.

Etunimi	<input type="text"/>
Sukunimi	<input type="text"/>
Sähköposti	<input type="text"/>
Puhelin	<input type="text"/>

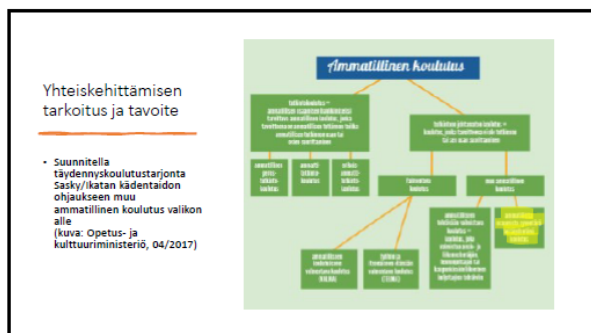
Liite 2: Yhteiskehittäminen 19.10.2021, luentomateriaali

1

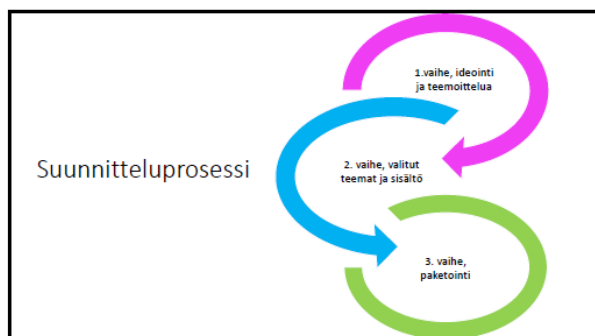
2

3

4

5

6

1. Vaihe, Ideointi, 1 – 2 krt.

- Dokumentoinnin välineenä Whiteboard-alusta/Miro
- Menetelmänä Me-We-Us
 - => yksilötyöskentely: Omat muistanganot, ensireaktio: Kirjoita ylös, minkä tahansa osasta on haluitut täydennyskoulutukseen ja täydennyskoulutuksen olevan riippumatta siitä onko tilasta tarvetta juuri tänä hetkenä siihen. Täydennetään listaa kirjallaisella alustuksessa ylös nousseita asioita
 - => pienryhmätyöskentely: 2 ryhmää, 30 min., keskustelua, aivoriini; ideat ylös post-it-lappuihin Whiteboard:ssa / Miro:ssa
 - => koko ryhmänä työskentely (Whiteboard / Miro, Padlet); niputetaan, teemoitellaan, valitaan

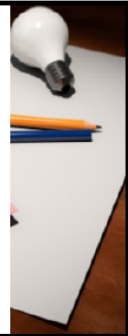

7

Alustus

- Ammatilliset tutkinnon osat, lkata/kädentaitojen ohjaus
- Kyssäreistä poimittua
- Oef, 2035 osaamistarpeet
- Megatrendit
- Hiljaiset signaalit
- Taitoliiton vuoden tekniikat

Kuva: Aika-Seura (Facebook)

8

Ammatilliset tutkinnon osat, lkata/kädentaitojen ohjaus

Ennen koulutusreformia 1.1.2018:

- Käsij- ja taideteollisuusalan pt, Tuotteen suunnittelu ja valmistuksen osaamisiala
 - Asiakaslähtöinen valmistaminen, 15 osp
 - Kulttuurilähtöinen valmistaminen 15 osp
 - Tuotteen suunnittelu 15 osp
 - Tuotteen valmistaminen, 45 osp
 - Tuotteen valmistaminen käsitöinä 15 osp
 - Palvelun tuottaminen 15 osp
 - Ohjaustoiminnan toteuttaminen 15 osp
- = 135 osp

Koulutusreformin 1.1.2018 jälkeen:

- Taideteollisuusalan pt, Käsitöiden ohjaustoiminnan osaamisiala,
 - Osaamisen tuoteistaminen ja markkinoiminen taideteollisuusallalla, 10 osp
 - Käsitöiden ohjaaminen, 45 osp
 - Tuotteen, tilan tai palvelun suunnittelu ja valmistaminen, 45 osp
 - Asiakastyön suunnittelu ja toteuttaminen, 15 osp
 - Myyntitapahtuman toteuttaminen, 15 osp
 - Palvelun suunnittelu ja toteuttaminen, 15 osp
- = 145 osp

9

Täydennyskoulutuskysely valmistuneille kyselyn tuloksia: 2. kysymys, Mitä teet nyt?

- Vastausprosentti kyselyssä oli 73,5% (58/79)
- Noin 25%:a on alalla päätoimisessa työsuhteessa, jossa työnkuvaan kuuluu kädentaidon ohjausta ja vajaa 10 %:a toimii sivutoimisena/osa-aikaisessa työsuhteessa, jossa työnkuvaan kuuluu kädentaitojen ohjausta. Yrittäjänä alalla on 2%:a vastanneista. Kulttuurialan jatko-opinnoissa on 3%:a vastanneista, ja 7%:a vastasi olevansa jatko-opinnoissa sosiaali- ja terveysalalla. Vajaa 14%:a määritteli itsensä työttömäksi ja 15%:a kategorioi itsensä osioon muu.
- Kokonaisuutena voi päätellä, että vastaajista noin 45 %:a vaikuttaa alalla.

10

3. kysymyksessä pyydettiin alalla olevia kertomaan lisää työstään ja työpaikastaan:

- Ammattinimikkeitä, joita alalla toimijat käyttivät toimenkuvastaan: käsityönopettaja, kerhonojaja, harrastuskurssinohjaaja, varhaiskasvatuksen opettaja, virikeohjaaja/sosioikulttuurityöntekijä, ohjaaja, varhaiskasvatuksen lähihoitaja, kädentaitojen ohjaaja, ohjaaja, lastenohjaaja, lähihoitaja, lastenhoitaja, koulunkäynnin ohjaaja, sosiaalialan ohjaaja, toiminnanohjaaja/vastuuohjaaja, nuorisoo-ohjaaja, työnohjaaja
- Asiakaskuntana lapset lähtien 2-vuotiaista ylöspäin, nuoret, aikuiset, ikäihmiset/seniorit, erityisryhmiä, kehitysvammaiset, muistisaira, erityistä tukea tarvitset nuoret, mielenterveys- ja päihdekuntoutujat
- Kenttä on laaja, mihin alan artesaanit sijoittuvat. Varmasti koulutuksen ohella yksilön aiemmalla koulutus- ja työhistorialla on oma vaikutuksensa sekä kiinnostuksella työskennellä ko. asiakasryhmän kanssa.

11

4. Ja 5. kysymyksissä kysyttiin, minkälaisiin työnantajan tarjoamiin tai työn ulkopuolella oleviin koulutuksiin alalla oleva oli osallistunut osaamisen ylläpitämiseksi viimeisen vuoden aikana:

- Työnantajan tarjoamien koulutusten aiheet liittyivät turvallisuuteen (ensiapu, paloturvallisuus, etäopetus, erityisryhmiin (nepsy, päihitteet) sekä ohjaustyöhön (etäopetus, positiivinen pedagogiikka, osava kerhonojaja).
- 36 %:a (5/14) vastasi, ettei ole osallistunut mihinkään työnantajan tarjoamaan koulutukseen tai sitä ei ole tarjottu tai työehtoihin ovat muuttuneet ja siihen liittyvä koulutusta ei ole ollut tarjolla ja 47%:a (17/15) vastaajista ei ollut osallistunut työn ulkopuolella tarjolla oleviin koulutuksiin.
- Erillisille kädentaitojen kursseille oli osallistunut 30%:a (5/15) vastaajista.
- 7%:a (1/15) vastaajista suoritti sote-alan opintoja, joissa sivutaan kädentaitojen hyödyntämistä
- 7%:a (1/15) vastaajista syvensi/täydensi osaamistaan jatkamalla opintoja taideteollisuusallalla (osatuokinta).
- 7%:a (1/15) vastaajista oli osallistunut webinaareihin, joissa aiheena oli haastavasti käyttäytyvät lapset.

12

6. kysyttiin alalla olevilta, minkälaista täydennyskoulutusta tarvitset/haluaisit ohjaustyösi tueksi:

- 59%:a (10/17) mainitsi tarvitsevänsä/haluavansa lisäkoulutusta eri kädentaidon tekniikoihin, mm. tuunaukseen kierrätysmateriaaleista, luonnonmateriaalien hyödyntämiseen, oppilaitoksessa käyttyjen tekniikoiden kertauksiin, pinnalla oleviin tekniikoihin..
- 35%:a (6/17) toi esiin pedagogista osaamista erityisryhmien ja erityistarpeisten ryhmien ohjaamiseksi. Näissä vastauksissa mainittiin muistisairaat, ikäihmiset, liikuntarajoitteiset, mielenterveyskuntoutujat, nepsy-ongelma, vammaiset henkilöt
- Yksittäisiä vastauksista nousseita asioita olivat Maker kulttuuri (digitaalinen verkkaily), vertaistuki, kädentaitojen hyvinvointimerkitys ja kuntoutusohjaajan ja toimintaterapeutin tutkintoihin kuuluvat sisällöt

13

Raportti: Osaamistarpeet 2035, Osaamisen ennakointifoorumin ensimmäisiä tuloksia

(Oph, Raportit ja selvitykset 2019:3)

- Osaamisen ennakointifoorum (OEF) on opetus- ja kulttuuriministeriön sekä Opetushallituksen yhteinen ennakkoinniasiantuntijajoukko.
- OEF tuo koulutuksen ja työelämän eri osapuolet yhteiseen vuoropuheluun tulevaisuudesta.
- Koulutus, kulttuuri ja viestintä yksi yhdeksästä toimialaryhmästä
- Keskeisenä lähtökohtana raportissa on digitalisaatio ja työn murros, jotka vaikuttavat osaamistarpeisiin.

14

Kolme osaamistyyppiä

1. **Geneeriset osaamiset:**
Tärkeimmäksi geneeriseksi osaamiseksi nousi kestävä kehityksen periaatteiden tuntemus, sitten vuorovaikutus-, viestintä- ja kommunikointitaidot, ongelmanratkaisutaidot, luovuus, oppimiskyky, monikulttuurisuustaidot, kokonaisuuksien hallinta, itseohtautuus, eettisyys ja tiedon hallinta- ja analysointitaidot.
2. **Yleiset työelämäosaamiset:**
Työelämäosaamista selvästi tärkeimmäksi nousi asiakaslähtöinen palveluiden kehittämisaaminen, sitten digitaalisten ratkaisujen ja alustojen hyödyntämisaaminen, innovaatioosaaminen, henkilökohtaisen osaamisen kehittäminen ja johtaminen, digitaalisten toimintojen hallinta- ja ohjaustaidot, ihmisten ja osaamisen johtamis- ja valmentamistaidot, asiakaspalvelutaidot, liitetointaosaaminen ja etä- ja virtuaalipalveluiden hallinta.
3. **Kansallisen digitaaliset:**
Tärkeimmäksi taidoksi erottui tiedon arviointitaito, sitten digitaalisen teknologian luova käyttötaito, digitaalisten työkalujen soveltamiskyky, tiedon hakutaidot, digitaaliset kommunikointitaidot, digitaalisen välineiden ja sisältöjen suojeleminen, digitaaliset yhteistyötaidot, tiedon hallintataidot, digitaalisen sisällön uudelleenjalostamis- ja integrointitaidot sekä henkilökohtaisen tiedon ja yksityisyyden suojeleminen.

15

Tärkeimmät osaamiset vuonna 2035 – TOP 15. Koottu 30 toimialaryhmien tärkeimpien osaamisten (10–15) listauksista ja niiden osaamismainintojen määrästä (kaikki osaamistyyppit).

- Asiakaslähtöinen palveluiden kehittämisaaminen
- Kestävä kehityksen periaatteiden tuntemus
- Tiedon arviointitaidot
- Digitaalisten ratkaisujen hyödyntämisaaminen
- Digitaalisten alustojen hyödyntämisaaminen
- Innovaatioosaaminen
- Vuorovaikutus-, viestintä- ja kommunikointitaidot
- Henkilökohtaisen osaamisen kehittäminen ja johtaminen
- Digitaalisen teknologian luova käyttötaito
- Digitaalisten toimintojen hallinta- ja ohjaustaidot
- Ongelmanratkaisutaidot
- Luovuus
- Oppimiskyky
- Monikulttuurisuustaidot
- Kokonaisuuksien hallinta

16

Nostoja raportin johtopäätöksistä, 1/4

- Tulevaisuuskuva: Digitalisaatio muuttaa toimintatapoja yrityksessä ja asiakkaan käyttäytymisessä. Samalla taloudellisuus ja ekologisuus kehittyvät tulevaisuudessa samassa tahdissa. Luontoarvojen merkitys korostuu innovaatioissa. Uusia työpaikkoja syntyy. Työmarkkinoilla tapahtuu yhteyden polarisoitumista ja epätyyppillisten työsuhteiden lisääntymistä. Ulkomaaisten määrä työmarkkinoilla lisääntyy.
- Eniten merkitystään kaavattavat osaamiset liittyvät muutokseen hallintaa ja digitalisaatioon, mm. ongelmanratkaisutaidot, itseohtautuus, oppimiskyky, henkilökohtaisen osaamisen kehittäminen, johtaminen ja tiedon arviointitaidot, sekä digitalisaatioon liittyvät osamiset kuten digitaalisten ratkaisujen ja alustojen hyödyntämisaamiset.
- Kiteytettynä: osaamisen merkityksen muutoksessa yhä suurempaa tarvetta on osaamisella, joka auttaa hahmottamaan ja ymmärtämään maailmaa, että osaamisella, joka tukee digimurroksesta selviytymistä.

17

Nostoja raportin johtopäätöksistä, 2/4

- Kaksi osaamista nousi selvästi muiden yllä: asiakaslähtöinen palveluiden kehittämisaaminen sekä kestävä kehityksen tuntemus. Kun näihin yhdistetään kolme eniten merkitystään kaavattavaa osaamista, ongelmanratkaisutaidot (geneerinen osaaminen), digitaalisten ratkaisujen ja alustojen hyödyntämisaaminen (yleinen työelämäosaaminen) sekä tiedon arviointitaidot (kansallisen digitaatio), saadaan näistä keskeinen osa tulevaisuudessa tarvittavaa osaamiskombinaatiota.
- Ilmiönä kestävä kehitys rinnastettiin merkitykseltään digitalisaatioon. Myös eettisyys ja ympäristöosaaminen nähtiin vastaaventyypisinä osaamisina.
- Palveluiden kehittäminen tapahtuu yhä useammin digitaalisilla alustoilla ja yhteistyössä palveluiden tuotantoverkoston toimijoiden kanssa.
- henkilökohtaisen osaamisen kehittäminen ja johtaminen on osa jatkuvan oppimisen skeemaa, jonka rooli tulee tulevaisuudessa vahvistumaan.

18

Nostoja raportin johtopäätöksistä, 3/4

- Esillä jatkuvan oppimisen haasteet. OEF:n näkemyksen mukaan 2020-luvulla on tarpeen toteuttaa jatkuvan oppimisen reformi, jossa tutkintoperusteinen oppiminen on vain yksi osa osaamisen kehittämistä.
- Tarvitaan nopeaa oppimiskykyä teknologian muuttuessa, ja tämä edellyttää uudentyyppisiä osaamisen kehittämistapoja.
- Tällaista oppimisympäristöistä mainittiin muun muassa etä-, monimuoto- ja virtuaaliopetukseen osallistuminen, sidosryhmä- ja asiakasverkostoista oppiminen, vertaisoppiminen, työtiin tai alan työntekijöiden yhteiset oppimisprosessit, opiskelijoiden oppinäytetöihin liittyvä osaamisen vaihto ja mentorointi.
- Yhteiskunnan tarjoaman jatkuvan oppimisen rahoituksen tulisi seurata ihmistä, jolloin kukin voisi valita joustavasti, mitä, missä ja milloin opiskelee.

19

Nostoja raportin johtopäätöksistä, 4/4

- Osaamisen hankkimisen tavat muuttuvat ja monimuotoistuvat.
- Osaamista kerrytetään tulevaisuudessa yhä useammasta lähteestä, ja digitaaliset ratkaisut tarjoavat tähän uudenlaisia ja kehittyviä välineitä.
- Pohdinnan aihe, mikä on perinteisen formaalin koulutuksen rooli laajemmassa osaamisen kehittämisen järjestelmässä, jossa mukana on muun muassa työelämässä tapahtuva osaamisen kerryttäminen, harrastukset ja kolmas sektori sekä yksityisen sektorin koulutusinstituutit.
- Toinen pohdinnan aihe: miten taataan, että kaikilla on tasa-arvoiset mahdollisuudet osaamisen hankkimiseen.
- Ajattelutapojen murros: Koulutuksen ja osaamisen hankkimiseen liittyvien ajattelutapojen murros.
=> Puhutaanko koulutusjärjestelmän ohella tai sijaan osaamisjärjestelmästä.

20

Kulttuuri- ja viihdetoiminta 2035

Kasvatavat osaamistarpeet

Yleinen osaaminen ja työelämätaidot

- Innovaatio-osaaminen
- Ympäristöosaaminen
- Vastuuta kantaminen omista teoista
- Terveystieteiden osaaminen
- Nuorisosaaminen
- Monikulttuurisuus
- Monimuotoisuuden osaaminen
- Nuorisosaaminen, viestintä ja verkostosaaminen
- Asiakkuusosaaminen
- Digitaalisen viihteiden osaaminen
- Terveystieteiden osaaminen
- Nuorisosaaminen
- Monikulttuurisuus
- Monimuotoisuuden osaaminen
- Nuorisosaaminen
- Asiakkuusosaaminen
- Digitaalisen viihteiden osaaminen

Perusdigitaaliset taidot

- Digitaalisen viihteiden käyttö
- Tiedon arvioinnin taidot
- Digitaalisen viihteiden luominen
- Tiedon digitaalisen jakamisen taidot
- Digitaalisen viihteiden käyttöön liittyvien taitojen ja taitojen jakaminen

Taloudelliset osaamistarpeet

- Digitaalisen viihteiden käyttö
- Tiedon arvioinnin taidot
- Digitaalisen viihteiden luominen
- Tiedon digitaalisen jakamisen taidot
- Digitaalisen viihteiden käyttöön liittyvien taitojen ja taitojen jakaminen

Yhteiskunnalliset osaamistarpeet

- Digitaalisen viihteiden käyttö
- Tiedon arvioinnin taidot
- Digitaalisen viihteiden luominen
- Tiedon digitaalisen jakamisen taidot
- Digitaalisen viihteiden käyttöön liittyvien taitojen ja taitojen jakaminen

© Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2016

21

Megatrendit 2020, nostettu viisi teemaa

(Sitran selvityksiä 162, Mikko Dufva)

1. Ekologinen jälleenrakennus, eli siirtymä ympäristön tilaa ja ihmisten hyvinvointia parantavaan yhteiskuntaan.
2. Verkostomaisen vallan voimistuminen - moninapaisesta monisolmuiseen maailmaan
3. Väestön ikääntyminen ja monimuotoistuminen
4. Teknologia sulautuu kaikkeen, yhteiskuntaan ja arkeen; milloin mahdollisuus ja milloin uhka ekologisessa jälleenrakennuksessa
5. Talous hakee suuntaa: tarjotaan ratkaisuja, mutta samalla myös kasvatetaan tarpeita energiataloudessa.

22

1. Ekologinen jälleenrakennus

Trendit:

- Ilmasto lämpenee
- Äärimmäiset sääolot yleistyvät
- Luonnon monimuotoisuuden väheneminen
- Resurssien ylikulutus ja vaihteleva saatavuus
- Maaperän köyhtyminen
- Jätteiden määrä kasvaa; kiertotalous

23

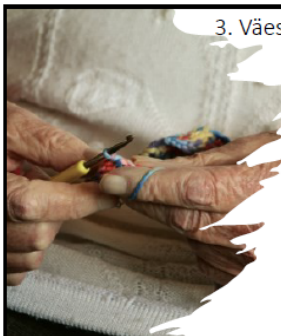
2. Verkostomainen valta voimistuu

Trendit:

- Moninapaisesta monisolmuiseen maailmaan
- Yhdysvaltojen vetäytyminen maailmannäyttämöltä
- Vahvojen johtajien ihannointi
- Uusien liikkeiden nousu
- Hämmennys on valtaa
- Populismin nousu

24

3. Väestö ikääntyy ja monimuotoistuu

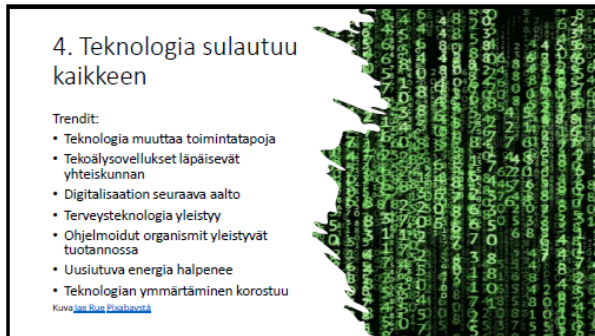
Trendit:

- Eliniät pitenevät ja väestö vanhenee
- Syntyvyys laskee
- Väestö keskittyy muutamille alueille
- Kaupungistuminen jatkuu
- Muuttoliikkeet kasvavat
- Tyttöjen ja naisten aseman vahvistuminen
- Terveyshaasteet muuttuvat
- Heimoutuminen ja heimouttaminen
- Kesittymiskyvyn ja luovan ajattelun vähentyminen
- Uskontojen ja ideologioiden merkityksen kasvu

Kuva [congerdesign Pixabaystä](#)

25

4. Teknologia sulautuu kaikkeen

Trendit:

- Teknologia muuttaa toimintatapoja
- Tekoälysovellukset läpäisevät yhteiskunnan
- Digitalisaation seuraava aalto
- Terveysteknologia yleistyy
- Ohjelmoidut organismit yleistyvät tuotannossa
- Uusiutuva energia halpenee
- Teknologian ymmärtäminen korostuu

Kuva [Jae Run Pixabaystä](#)

26

5. Talous hakee suuntaa

Trendit:

- Vaurauden keskittyminen
- Talouskasvu siirtyy pois länsimaista
- Jatkuva osaamisen kehittäminen korostuu
- Työn rakenteet muuttuvat
- Kiertotalouden merkitys kasvaa

Kuva [FiniaM Pixabaystä](#)

27

Heikot signaalit, 1/4

- Heikko signaali on ensioire muutoksesta tai merkki nousevasta asiasta, joka saattaa olla tulevaisuudessa merkittävä (s. 4).
- Käyttö: tuo esiin tulevaisuusoletuksia, haastaa käsityksiämme tulevaisuuksista ja laajentaa mahdollisten tulevaisuuksien valikoimaa/ tulevaisuuksien avartaminen.
- Samankaltaisia käsitteitä ovat mm. hiljaiset signaalit, muutoksen siemenet ja ennakkovaroitusmerkit
- Heikko signaali on jokin tapahtunut ja olemassa oleva ilmiö, joka voidaan tulkita meriksi suuremmasta mahdollisesta muutoksesta.
- Kolme osaa: itse asia tai ilmiö, signaali (uutinen, kuva, palvelu, esine tai tapahtuma, joka kertoo asiasta) ja tulkinta, eli miten signaali vastaanotetaan, miten se liitetään tulkitsijan omaan näkemykseen ja maailmankuvaan ja miten sitä käytetään.

28

Heikot signaalit, 2/4

- Ominaisuuksia:
 - uutuus; uusi asia tai vanhan asian uusi puoli
 - yllättävyys; tulkitsijalleen yllättävä
 - haastavuus; se pakottaa haastamaan oletuksia nykyisestä. Siksi se on vaikea huomata tai helppo jättää huomiotta.
 - merkityksellisyys; kuvaa asiaa, joka voi tulevaisuudessa olla vaikutus.
 - viive; kertoo asiasta, joka ei vielä ole merkittävä, vaan vaatii aikaa kypsyykseen.

29

Heikot signaalit, 3/4

Keräys, tulkinta, paketointi:

- Heikkojen signaalien löytämiseksi on ensimmäiseksi pidettävä aistit auki ja mieli avoimena yllätyksille. Edellyttää omien oletusten ja näkemysten haastamista.
- Kannattaa kerätä paljon ja monipuolisesti. Kiinnostavat asiat löytyvät usein olemassa olevien kategorioiden reunoilta ja yhdistelmistä.
- Toinen askel on signaalien tulkinta ja syventäminen. Signaalit täytyy ajatella loppuun asti, seurata niiden viitoittamaa tietä niin pitkälle kuin mahdollista
- Havaitun ja tulkitun signaalien käyttämiseen liittyy lisäksi erilaiset intressit tulevaisuuden suhteen. Mitä halutaan nostaa esille, mitä vaientaa, mitä pidetään relevanttina ja mitä hyödyllisenä
- Esimerkki hiljaisesta signaalista tuoda esiin oletuksia; mikä on ihminen tulevaisuudessa?

30

Heikot signaalit, 4/4

- Laitteettomuus ja verkosta irti oleminen on uusi luksus.
- Vastareaktiossa teknologian nähdään eristävän ihmisiä toisistaan. Huomio kiinnittyy yhteisöllisyyteen ja ihmisten väliseen vuorovaikutukseen. Ihminen on osa yhteisöä => se, mikä on ihminen, määrittänyt muiden ihmisten ja yhteisön kautta.
- Jos teknologisessa evoluutiossa huomio kiinnittyy ihmisen muokkaamiseen, yhteisöllisyyttä korostavassa näkemyksessä pyritään muokkaamaan ihmisen ympäristöä.
=> Millaisissa yhteisöissä tai yhteiskunnassa halutaan elää?

31

Taitoliiton vuoden tekniikka-valinnat

- Taitoliiton toiminta-ajatus: Käsiyökulttuurin edistäminen taitona ja elinkeinona
- Taitoliitto valitsee vuosittain Vuoden käsiyötekniikan => kulttuurinen ja sosiaalinen kestävä kehitys
- Vuoden 2021 tekniikka on parsiminen ja paikkaus
=> ajankohtaisuus, korjaaminen ja tuotteen eliniän jatkaminen
=> Sashiko-kirjonta. Sashiko-kirjonta on japanilaista etupistokirjontaa, jolla farkkuja sekä korjataan että tuunataan uuteen asuun.
- Vuoden 2020 tekniikka: vuoleminen
- Vuoden 2019 tekniikka: kudonta
- Vuoden 2018 tekniikka: kirjonta
- Taitoliitto valitsi ensimmäisen kerran Vuoden käsiyötekniikan vuonna 2017 ja tekniikka oli makramee.

taustakuva: [piiretta.zenof Pixabay](#)

32

Aikataulu ja tapaamisten sopiminen & yhteydenpito

- Prosessi ajoittuu viikoille 42 – 46 (47)
- Tapaamiskertoja 4 – 6 krt.
- Miten yhteydenpito/ilmoitukset, jos tarvetta? WhatsApp? Muu?
- Exel-taulukko: päivitetään taulukko ja lyödään lukkoon tapaamiskerrat niin pitkälle kuin mahdollista

(kuva: Rafael Javier Pixabaystä)

33

lähteet

- Dufva, Mikko. (2020). Megatrendit 2020. Sitran selvityksiä 162. Haettu osoitteesta 18.10.2021 <https://www.sitra.fi/julkaisut/megatrendit-2020/>
- Dufva, Mikko. (tammikuu 2019). Heikot signaalit tulevaisuuden avartajina. Sitran selvityksiä 142. Haettu osoitteesta 18.10.2021 <https://www.sitra.fi/julkaisut/heikot-signaalit-tulevaisuuden-avartajina/>
- Nummi, Pepe. (2013). Virtuaalifasilitaattorin käsikirja – Tarina siitä, miten Ykä Hirvi teki virtuaalokokouksista mukavia ja tehokkaita. Editia Prima Oy.
- Opetushallitus. (2019:3). OSAAMINEN 2035 Osaamisen ennakointifoorumin ensimmäisiä ennakoitiluksia. [S. Leveälähti; K. Nyyssölä, Toim.] Haettu 13.10.2021 osoitteesta <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/osaaminen-2035>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. (04/2017). Ammatillisen koulutuksen reformisanasto. Haettu 13.2.2021 osoitteesta <https://minedu.fi/documents/1410845/4586835/Reformisanasto/422f64af-4838-48c7-bffa-65ba0b48b48/Reformisanasto.pdf>
- Sitra. (tammikuu 2021). Tulevaisuustaaajuus – käsikirja työpajan vetäjälle. Haettu 6.10.2021 osoitteesta <https://www.sitra.fi/julkaisut/tulevaisuustaaajuus-kasikirja-tyopajan-vetajalle/>
- Taitoliitto. Vuoden käsiyötekniikka. Haettu 13.10.2021 <https://www.taito.fi/toimintamme/vuoden-kasityotekniikka/>

34

Liite 3: Teemoittelu

